

บทที่ 2

ความพยายามของสหประชาชาติและนานาประเทศในการแก้ไขปัญหากัมพูชา

ปี พ.ศ. 2518 เป็นช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในอินโดจีน เมื่อฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้เข้ายึดอำนาจการปกครองทั้งในลาว กัมพูชา และเวียดนาม กรุงพนมเปญตกอยู่ภายใต้การยึดครองของคอมมิวนิสต์ เมื่อวันที่ 17 เมษายน 2518 และอีก 2 สัปดาห์ต่อมา กรุงไซ่ง่อนก็ตกอยู่ภายใต้การยึดครองของคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือ และในเดือนธันวาคม 2518 ลาวก็ตกอยู่ภายใต้การปกครองของขบวนการประเทศลาว (พรรคปฏิวัติประชาชนลาว) ประชาคมระหว่างประเทศได้มองด้วยความวิตกกังวลว่า ประเทศอื่น ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อาจจะตกอยู่ภายใต้การคุกคามความมั่นคงจากฝ่ายคอมมิวนิสต์ และในท้ายสุดแล้วอาจจะประสบกับชะตากรรมเช่นเดียวกับประเทศอินโดจีนทั้ง 3 ตามทฤษฎีล้มตามกัน (Domino Theory)¹

ระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายน 2518 ได้ปรากฏรายงานข่าวความขัดแย้งที่บริเวณพรมแดนระหว่างกัมพูชากับเวียดนาม ปัจจัยสำคัญที่สุดที่ทำให้ความขัดแย้งระหว่างเวียดนามกับกัมพูชาถึงจุดแตกหัก น่าจะได้แก่ การที่รัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตยของนายพลพลต ปฎิเสธการมีความสัมพันธ์พิเศษกับเวียดนาม เพราะเกรงจะนำไปสู่การจัดตั้งสหพันธ์อินโดจีน ภายใต้การชี้นำของเวียดนาม โดยการสนับสนุนจากจีน รัฐบาลพลพลต ได้แสดงท่าทีเป็นปฏิปักษ์อย่างเปิดเผยกับเวียดนามด้วยการผลักดันให้ทหารเวียดนามประมาณ 25,000 คน ที่เคยร่วมรบในสงครามปลดปล่อยกัมพูชา รวมทั้งประชาชนเวียดนามอีกประมาณ 600,000 คน ที่ตั้งถิ่นฐาน

¹มานพ เมฆประยูรทอง, สหประชาชาติกับการเมืองและการพัฒนา (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เทคนิค 19, 2535), หน้า 42.

อยู่ในกัมพูชาอพยพออกนอกประเทศ พร้อมทั้งบ้ายเบียงไม่ยอมเจรจาทำสนธิสัญญามิตรภาพ และความร่วมมือกับเวียดนาม และยังใช้นโยบายเพชฌฆาตทางทหารกับเวียดนาม เมื่อเกิดการกระทบกระทั่งที่บริเวณชายแดน ในที่สุดกัมพูชาประกาศตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับเวียดนาม เมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 2520

เมื่อไม่สามารถประนีประนอมกันได้ เวียดนามจึงได้ส่งกำลังทหารประมาณ 60,000 คน เข้ารุกรานกัมพูชา เมื่อ 25 ธันวาคม 2521 โดยใช้แนวร่วมสามัคคีประชาชาติกู้ชาติกัมพูชา (Kampuchean United Front for National Salvation) ที่เวียดนามได้จัดตั้งขึ้นเมื่อ 2 ธันวาคม 2521 เป็นองค์กรบังหน้า ทั้งนี้เวียดนามอ้างว่า การส่งทหารเข้าไปในกัมพูชานั้น เพราะต้องการปลดปล่อยกัมพูชาจากการปกครองของกลุ่มเขมรแดง และได้ประณามว่า เขมรแดงได้กระทำ "การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์" (genocide) ชาวกัมพูชากว่า 3 ล้านคน

การกระทำของเวียดนามครั้งนี้นานาประเทศเห็นว่า เป็นการละเมิดกฎหมายระหว่างประเทศและกฎบัตรสหประชาชาติ ว่าด้วยการรุกรานอธิปไตยของประเทศอื่น ปัญหา กัมพูชาจึงได้ถูกนำเข้าสู่การพิจารณาของสหประชาชาติ และสหประชาชาติได้พยายามดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหากัมพูชาตลอดมา ตลอดทั้งนานาประเทศต่างก็ได้ช่วยสหประชาชาติทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้ความพยายามของสหประชาชาติในเรื่องนี้ประสบความสำเร็จ ซึ่งในบทนี้จะได้กล่าวอธิบายโดยลำดับ ดังนี้

1. ความพยายามในกรอบของสหประชาชาติ
2. ความพยายามภายนอกกรอบของสหประชาชาติในช่วงแรก
3. การประชุมสมัชชาธิการของคณะมนตรีความมั่นคงฯ

"ยังเป็นข้อถกเถียงในบรรดาผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านว่า เขมรแดงได้กระทำ "การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์" (genocide) จริงหรือไม่ โดยบางท่านได้ตั้งข้อสังเกตว่าอาจเป็นคำพูดที่เกินความเป็นจริง

4. การเจรจาภายนอกกรอบของสหประชาชาติเพื่อหาข้อยุติในการปฏิบัติตามกรอบของการแก้ไขปัญหากัมพูชาของที่ประชุมสมัชชากถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงฯ
5. มติคณะมนตรีความมั่นคงฯ อนุมัติให้มีการจัดตั้ง UNTAC

1. ความพยายามในกรอบของสหประชาชาติ

1.1 บทบาทของคณะมนตรีความมั่นคงฯ

กฎบัตรสหประชาชาติ มาตรา 24-32 ได้ระบุถึงกรอบอำนาจหน้าที่และกระบวนการทำงานของคณะมนตรีความมั่นคงฯ ในฐานะองค์กรหลักของสหประชาชาติในการร่างไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ และได้ระบุไว้ในมาตรา 25 ว่าประเทศสมาชิกสหประชาชาติตกลงยอมรับและร่วมกันดำเนินการให้บรรลุผลตามมติของคณะมนตรีความมั่นคงฯ ที่ตัดสินใจไปตามกฎบัตรสหประชาชาติ คณะมนตรีความมั่นคงฯ มีสมาชิกทั้งหมด 15 ประเทศ เป็นสมัชชากถาวร 5 ประเทศ (สหรัฐฯ โซเวียต จีน ฝรั่งเศส อังกฤษ) อีก 10 ประเทศเป็นสมาชิกไม่ถาวร ซึ่งจะได้รับการเลือกตั้งให้เข้าดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี คณะมนตรีความมั่นคงฯ สามารถเรียกประชุมเมื่อมีวิกฤตการณ์ที่เบียดเบียนสันติภาพเวลาใดก็ได้ตลอดทั้งปี²

หลังจากเวียดนามได้เข้ายึดครองกัมพูชาแล้ว รัฐบาลพลพรรค ก็ได้เรียกร้องให้มีการประชุมคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ เพื่อพิจารณาปัญหากัมพูชา และในวันที่ 10 มกราคม 2522 คณะมนตรีความมั่นคงฯ ได้มีการประชุมเพื่อพิจารณาปัญหากัมพูชา โดยไม่ยอมรับคำคัดค้านของโซเวียต และเชคโกสโลวาเกีย ในที่ประชุมได้มีการเสนอร่างข้อมติ 2 ร่างด้วยกัน คือ ร่างฉบับแรกเป็นร่างของขบวนการไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด 7 ประเทศ ที่เป็นสมาชิกคณะมนตรีความมั่นคงฯ คือ บังคลาเทศ โบลิเวีย กาบอง จาไมกา คูเวต ไนจีเรีย

² สมาคมสหประชาชาติแห่งประเทศไทย, เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับสหประชาชาติ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เทคโนโลยี 19, 2533), หน้า 110.

และแซมเบีย³ ร่างข้อมติฉบับนี้มีสาระสำคัญ คือ เรียกร้องให้มีการเคารพอธิปไตย เอกราช และบูรณภาพของดินแดนกัมพูชา รวมทั้งให้ถอนทหารต่างชาติออกจากกัมพูชา ฉบับที่สองเป็นร่างมติของจีน มีข้อความรุนแรงกว่าของประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด คือ มีการเรียกร้องให้ประณามเวียดนามที่รุกรานกัมพูชา ในที่สุดก็ได้มีการลงคะแนนเสียงในร่างข้อมติของกลุ่มไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด ซึ่งปรากฏว่าร่างข้อมตินี้ได้รับคะแนนเสียงเห็นชอบถึง 13 เสียง คือ จีน ฝรั่งเศส นอร์เวย์ โปรตุเกส อังกฤษ สหรัฐฯ และประเทศที่เสนอทั้ง 7 ประเทศดังกล่าวข้างต้น แต่โซเวียต และเชคโกสโลวาเกียคัดค้าน การคัดค้านของโซเวียตซึ่งเป็นสมาชิกถาวรเท่ากับเป็นการใช้สิทธิยับยั้ง ดังนั้นร่างข้อมติดังกล่าวจึงตกไป⁴

คณะกรรมการความมั่นคงฯ ได้เข้ามาพิจารณาปัญหา กัมพูชา อีกครั้งหนึ่ง หลังจากจีนได้เริ่มทำสงครามอย่างจำกัดกับเวียดนาม ซึ่งในสถานการณ์ระหว่างประเทศ ขณะนั้นจีนและโซเวียตมีความเป็นปรปักษ์กันอย่างมาก และมีนโยบายเผชิญหน้าซึ่งกันและกัน ทั้งจีนและเวียดนามต่างก็มีหนังสือประท้วงมายังคณะกรรมการความมั่นคงฯ กล่าวหาซึ่งกันและกัน และขอให้คณะกรรมการความมั่นคงฯ พิจารณาท่าทางยุติการรุกรานของฝ่ายตรงข้าม

คูเวต ซึ่งเป็นประธานคณะกรรมการความมั่นคงฯ ในขณะนั้นได้เรียกประชุมเพื่อพิจารณาสถานการณ์ตามคำขอ เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2522 ซึ่งมีประเทศผู้ร่วมอภิปรายถึง 37 ประเทศ ทำให้การพิจารณาต้องเสียเวลาไปกับการอภิปรายโจมตีโต้ตอบกันเป็นอันมาก ในที่สุดคูเวตจึงประกาศปิดการประชุมเลื่อนการพิจารณาเรื่องสถานการณ์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ออกไป

³สมพงษ์ ชูมาก, ความพยายามของนานาประเทศในการแก้ไขวิกฤติการณ์กัมพูชา (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527), หน้า 33-34.

⁴เรื่องเดียวกัน, หน้า 34.

ในระยะเวลาดังกล่าว ผู้แทนประเทศอาเซียนทั้ง 5 ประจำสหประชาชาติ ได้ปรึกษาหารือกับประเทศอื่น ๆ ได้แก่ ประเทศตะวันตก และกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด จนกระทั่งจัดทำร่างข้อมติเสนอต่อคณะมนตรีความมั่นคงฯ ซึ่งมีสาระสำคัญตามแถลงการณ์ร่วมของอาเซียนที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2522 ดังนี้^๕

- 1) เรียกร้องให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องยุติความเป็นศัตรูโดยเร็ว และถอนกองกำลังของตนกลับประเทศ รวมทั้งให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องร่วมมือกัน เพื่อจำกัดขอบเขตของความขัดแย้ง
- 2) เรียกร้องให้มีการเคารพเอกราช อธิปไตย และบูรณภาพแห่งดินแดนของประเทศอื่น ๆ

ในวันที่ 16 มีนาคม ประธานคณะมนตรีความมั่นคงฯ ในขณะนั้น ซึ่งก็คือ ไนจีเรีย ได้เรียกประชุมคณะมนตรีความมั่นคงฯ เพื่อพิจารณาร่างข้อมติดังกล่าวของอาเซียน ปรากฏว่ามี 13 ประเทศสนับสนุน ได้แก่ บังคลาเทศ โบลิเวีย จีน ฝรั่งเศส กาบอง จาไมกา คูเวต ไนจีเรีย นอร์เวย์ โปรตุเกส อังกฤษ สหรัฐฯ และแกมเบีย คัดค้าน 2 ประเทศ คือ โซเวียต และเชคโกสโลวาเกีย เมื่อโซเวียตซึ่งเป็นสมาชิกของคณะมนตรีความมั่นคงฯ ได้ใช้สิทธิ์ยับยั้ง (Veto) เช่นนี้ ร่างข้อมติของอาเซียน ซึ่งไม่ผ่านความเห็นชอบจากคณะมนตรีความมั่นคงฯ

1.2 บทบาทของสมัชชาสหประชาชาติ

กฎบัตรสหประชาชาติมาตราที่ 10, 11, 12 และ 18 ระบุไว้ว่าสมัชชามีอำนาจในการอภิปรายปัญหาใด ๆ ภายในกรอบแห่งกฎบัตร หรือที่เกี่ยวข้องไปถึงอำนาจหน้าที่ขององค์กรใด ๆ ของสหประชาชาติได้ (ตามนัยมาตรา 10) โดยหากสมาชิกที่มาประชุมและลงคะแนนเสียงเห็นชอบจำนวนสองในสามในปัญหาใด ๆ สมัชชาฯ ก็อาจทำคำแนะนำไปยังสมาชิกสหประชาชาติหรือคณะมนตรีความมั่นคงได้ในปัญหานั้น ๆ (ตามนัยมาตรา 11 และ 18) ทั้งนี้

^๕Security Council's Document : S/13126.

ยกเว้นในปัญหาที่คณะมนตรีความมั่นคงกำลังปฏิบัติหน้าที่อยู่ (ตามนัยมาตรา 12) โดยในบางครั้ง หากการดำเนินงานของคณะมนตรีความมั่นคงฯ ไม่สำเร็จ เพราะมีการใช้สิทธิยับยั้ง (Veto) ของสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงฯ ก็ยังมีอีกช่องทางหนึ่งที่จะพิจารณาเรื่องนี้ได้คือ สมัชชาสหประชาชาติ อย่างไรก็ตาม ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ สมัชชาฯ มีอำนาจหน้าที่เป็นเพียงเวทีการประชุมอภิปรายเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ แล้วจัดทำข้อเสนอแนะในรูปข้อมติที่วางแนวทาง และขั้นตอนในการแสวงหาข้อยุติในปัญหานั้นต่อรัฐสมาชิกหรือคณะมนตรีความมั่นคงฯ ทั้งนี้ข้อมติดังกล่าวจะ ไม่มีผลผูกพันหรือผูกมัดรัฐสมาชิกให้ปฏิบัติตามแต่อย่างใด

1.2.1 ปัญหาสถานการณ์ในกัมพูชา

สมัชชาฯ ได้เริ่มมีบทบาทเกี่ยวกับเรื่องนี้ตั้งแต่การประชุมสมัยสามัญ ครั้งที่ 34 (พ.ศ.2522) เป็นต้นมา อันเป็นผลมาจากการผลักดันของประเทศสมาชิกอาเซียน ประเทศสมาชิกอาเซียนนั้นเห็นว่า การเสนอ "ปัญหากัมพูชา" ให้คณะมนตรีความมั่นคงฯ พิจารณา ไม่สามารถจะบรรลุผลสำเร็จได้ เนื่องจากโซเวียตได้ใช้สิทธิยับยั้ง

ในขณะที่สมัชชาสหประชาชาติ เป็นองค์กรหลักอีกองค์กรหนึ่งของสหประชาชาติที่มีอำนาจหน้าที่พิจารณาปัญหาต่าง ๆ ที่กระทบต่อสันติภาพ และความมั่นคงระหว่างประเทศ นอกเหนือจากคณะมนตรีความมั่นคงฯ การให้คำแนะนำ (recommendations) ของสมัชชาฯ อาจก่อให้เกิดผลผูกพันทางการเมืองที่มีน้ำหนักและส่งผลกระทบอย่างมากต่อรัฐ ที่ละเมิดกฎบัตรฯ ได้เช่นเดียวกัน

สมัชชาฯ ได้มีข้อมติเกี่ยวกับสถานการณ์ในกัมพูชาตั้งแต่สมัยที่ 34 จนถึงปัจจุบัน ในการประชุมแต่ละสมัย ฝ่ายอาเซียนและผู้แทนของรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตย รวมทั้งประเทศส่วนใหญ่ที่สนับสนุนท่าทีของอาเซียน ได้เน้นถึงความจำเป็นเร่งด่วนที่จะให้มีการแก้ไขปัญหากัมพูชา

ส่วนฝ่ายเวียดนามและกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์รวมทั้ง โซเวียต แสดงท่าทีคัดค้านการพิจารณาปัญหากัมพูชา เพราะเห็นว่าไม่มีปัญหากัมพูชาแล้ว หลังจากประชาชนกัมพูชาได้แสดงเจตจำนงของตนเอง (Self-determination) ในการโค่นล้มรัฐบาลพอลปต จนเป็นผลสำเร็จ การพิจารณาปัญหากัมพูชาในช่วงเวลาดังกล่าวถือเป็นการ

แทรกแซงกิจการภายในของกัมพูชา อีกทั้งฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้ชี้ให้เห็นถึงความทารุณโหดร้ายของ
รัฐบาลเขมรแดงที่นำโดยพลนต

ข้อมติของสมัชชาฯ อันเป็นผลจากการถกเถียงระหว่างทั้ง 2
ฝ่าย ที่สำคัญ ได้แก่

ข้อมติที่ 34/22⁶

- 1) รับทราบว่า ความขัดแย้งในกัมพูชามีสาเหตุจากการแทรกแซง
ทางทหารจากต่างชาติ ซึ่งกระทบต่อสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ
- 2) เรียกร้องให้ประเทศที่เกี่ยวข้องยุติการสู้รบในกัมพูชา และ
ให้ถอนทหารต่างชาติออกไปด้วย
- 3) ขอร้องไม่ให้ประเทศต่าง ๆ แทรกแซงกิจการภายในของ
ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทุกรูปแบบ
- 4) เรียกร้องให้ยุติการแทรกแซงกัมพูชา เพื่อให้ประชาชน
กัมพูชามีโอกาสเลือกรัฐบาลของตน ตามวิถีทางประชาธิปไตย รวมทั้งให้หาทางยุติข้อพิพาทโดย
สันติวิธี

ที่ประชุมสมัชชาฯ ลงมติรับรองข้อมติที่ 34/22 นี้ ด้วยคะแนน
เสียงสนับสนุน 91 คัดค้าน 21 และงดออกเสียง 29

ข้อมติที่ 35/6⁷

ในการประชุมสมัชชาฯ ครั้งนี้ สมัชชาฯ ได้รับรองร่างข้อมติที่
อาเซียนเสนอด้วยคะแนนเสียงเห็นชอบ 97 คัดค้าน 83 งดออกเสียง 22 ซึ่งข้อมติดังกล่าวมี
สาระสำคัญ ดังนี้

- 1) ให้มีการจัดการประชุมนานาชาติเกี่ยวกับปัญหาในกัมพูชาในต้น
ปี พ.ศ. 2524 โดยให้คู่กรณีทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุมด้วย

⁶United Nations General Assembly's document : A/34L. 13/Rev.2

⁷United Nations General Assembly's document : A/35L. 2/Rev.1

การพิจารณาของสมัชชาฯ ดังกล่าว มี 2 ขั้นตอน^๑ คือ

1) การพิจารณาในชั้นคณะกรรมการตราตั้ง ซึ่งมีหน้าที่พิจารณาสาส์นตราตั้งของผู้แทนประเทศต่าง ๆ และจัดทำรายงานเสนอต่อสมัชชาฯ ให้พิจารณารับรอง คณะกรรมการนี้ถูกแต่งตั้งโดยสมัชชาฯ มีสมาชิก 9 ประเทศ

2) การพิจารณาในสมัชชาฯ ในสมัชชาฯจะมีนานาประเทศอภิปรายในเรื่องดังกล่าวอย่างกว้างขวาง ตลอดจนเสนอให้มีการแก้ไขรายงานของคณะกรรมการฯ ซึ่งเสนอแนะให้ที่ประชุมรับรองสาส์นตราตั้งของผู้แทนรัฐบาลต่าง ๆ ในการรับรองรายงานหรือข้อเสนอกแก้ไขใด ๆ นั้นจะต้องผ่านการรับรองด้วยคะแนนเสียงเห็นชอบสองในสามของจำนวนสมาชิกสมัชชาฯ ที่เข้าร่วมประชุมและลงคะแนน

ในที่ประชุมสมัชชาฯ แม้วายเวียดนามและพันธมิตร ได้เสนอคำแปรญัตติ คัดค้านสิทธิของผู้แทนกัมพูชาธิปไตยติดต่อกันมาเป็นเวลา 4 ปีนับแต่ปีพ.ศ. 2522 แต่ที่ประชุมได้ลงคะแนนเสียงรับรองสาส์นตราตั้งของกัมพูชาประชาธิปไตยมาโดยตลอด ในที่สุดเวียดนามจึงได้ล้มเลิกความพยายามเรื่องนี้ไปเมื่อปี พ.ศ. 2526 ดังนั้น ผู้แทนกัมพูชาประชาธิปไตย ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นรัฐบาลผสมกัมพูชาประชาธิปไตย จึงได้ครอบครองที่นั่งของกัมพูชาในสหประชาชาติไว้ได้โดยตลอด"

^๑ ฝรั่งค์ ศศิธร, "บทบาทของสหประชาชาติในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศ : ศึกษากรณีปัญหา กัมพูชา (ค.ศ. 1979-1984)," (สารนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528), หน้า 77.

"ปี พ.ศ. 2533 รัฐบาลผสมกัมพูชาประชาธิปไตย ยินยอมให้ที่นั่งของกัมพูชาในสหประชาชาติว่างลง เพื่อให้สภาแห่งชาติสูงสุด (Supreme National Council) ซึ่งกัมพูชาฝ่ายต่าง ๆ ตกลงจัดตั้งขึ้นเข้าครอบครองที่นั่งแทนต่อไป

1.2.3 การประชุมระหว่างประเทศว่าด้วยปัญหากัมพูชา

(International Conference on Kampuchea - ICK) ระหว่างวันที่ 13-17 กรกฎาคม 2524

การประชุมครั้งนี้จัดขึ้นตามข้อมติของสมัชชาฯ ที่ 35/6 เพื่อหาเส้นทางแก้ไขปัญหากัมพูชาโดยสมบูรณ์ การประชุมครั้งนี้มีสมาชิกสหประชาชาติเข้าร่วมประชุมถึง 79 ประเทศ แต่เวียดนามและพันธมิตรปฏิเสธไม่ยอมเข้าร่วมการประชุม โดยอ้างว่าเป็นการแทรกแซงกิจการภายในของกัมพูชา ทำให้การประชุมไม่สามารถมีผลคืบหน้าในทางปฏิบัติ

อย่างไรก็ตาม ที่ประชุมได้ออกเอกสาร 2 ฉบับ คือ ปฏิญญาเกี่ยวกับกัมพูชา และข้อมติของที่ประชุม ซึ่งประกอบด้วยหลักการพื้นฐานที่จะนำไปสู่ความตกลงทางการเมืองในกัมพูชา เช่น ข้อตกลงหยุดยิง และการจัดให้มีการเลือกตั้งเสรีภายใต้การกำกับดูแลของสหประชาชาติ เป็นต้น นอกจากนี้ ที่ประชุมยังมีมติให้จัดตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจ (ad Hoc Committee) ขึ้น ประกอบด้วย ผู้แทนจากไทย มาเลเซีย ศรีลังกา ญี่ปุ่น ไนจีเรีย เซเนกัล และชูดาน เพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือที่ประชุมแสวงหาเส้นทางยุติปัญหากัมพูชา พร้อมทั้งให้คำเสนอแนะประธานของที่ประชุม เพื่อจัดการประชุมครั้งต่อไป

1.3 บทบาทของเลขาธิการสหประชาชาติ

โดยปกติหน้าที่ประจำของเลขาธิการสหประชาชาติ คือ หน้าที่ด้านการบริหารงานขององค์การ แต่นอกเหนือจากงานด้านการบริหารแล้ว เลขาธิการฯอาจได้รับมอบหมายความรับผิดชอบในทางด้านการเมืองอยู่บ่อยครั้ง จนทำให้กลายเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในด้านการเมืองระหว่างประเทศ¹⁰

เลขาธิการสหประชาชาติเริ่มมีบทบาทในปัญหากัมพูชาเมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2522 โดย นายเคิร์ท ว็อลด์ไฮม์ (Kurt Waldheim) ซึ่งเป็นเลขาธิการ

¹⁰ สมพงษ์ ชุมาก, ความพยายามของนานาประเทศในการแก้ไขวิกฤตการณ์กัมพูชา,

สหประชาชาติในขณะนั้นได้แถลงการณ์แสดงความวิตกกังวลเกี่ยวกับปัญหาแก้มพู่ชา และเรียกร้องให้คู่กรณีทางแก้มพู่ชาโดยสันติวิธี¹ รวมทั้งในเดือนสิงหาคม 2523 นายเคิร์ท ว็อลด์ไฮม์ ได้เดินทางเยือนประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างเป็นทางการ แม้ยังไม่สามารถคลี่คลายปัญหาได้ แต่ก็นับได้ว่าเป็นความพยายามในการแก้ไขปัญหของเลขาธิการฯ

ในเดือนมกราคม ปีพ.ศ. 2528 นายเปเรส เดอ แควยาร์ (Perez De Cuellar) เลขาธิการสหประชาชาติขณะนั้น ได้เดินทางไปเยือนประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในการเยือนครั้งนี้ แม้ว่าเลขาธิการสหประชาชาติจะไม่สามารถจัดให้ผู้เกี่ยวข้องตกลงกันได้ แต่ก็นับว่าได้ใช้ความพยายามในการชักจูงเวียดนามให้หันมายอมรับมติของสหประชาชาติ โดยเน้นและชี้แนะให้เวียดนามเข้าใจถึงบทบาททางการเมืองในทางสร้างสรรค์ ที่สหประชาชาติยังมีอยู่ อาทิเช่น บทบาทในการตรวจตรารักษาความสงบเรียบร้อยในแก้มพู่ชา หลังการถอนทหารต่างชาติ อิทธิพลของสหประชาชาติในการโน้มน้าวประชาคมโลกให้หันมาให้ความช่วยเหลือแก้มพู่ชาและเวียดนามหลังยุติการสู้รบกันแล้ว ทั้งนี้เพื่อเป็นการต่อรองและชักจูงให้ฝ่ายเวียดนาม ยอมรับและเห็นดีด้วยกับการปฏิบัติตามข้อมติของสหประชาชาติ

2. ความพยายามภายนอกกรอบของสหประชาชาติในช่วงแรก

กฎบัตรสหประชาชาติมิได้ปฏิเสธความพยายามนอกกรอบสหประชาชาติที่มุ่งให้เกิดสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ ดังมาตรา 33 ระบุว่า คู่กรณีในกรณีพิพาทใด ๆ ซึ่งหากดำเนินอยู่ต่อไปน่าจะเป็นอันตรายแก่การดำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ ก่อนอื่นจักต้องหาทางแก้ไขโดยการเจรจา การสอบสวนข้อเท็จจริง การไกล่เกลี่ย การประนีประนอม อนุญาโตตุลาการ การระงับโดยทางศาล หรือสันติวิธีประการอื่นใดที่คู่กรณี และฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเห็นเหมาะสมก่อนเป็นอันดับแรก ในกรณีปัญหาแก้มพู่ชาได้มีการเจรจาครั้งสำคัญที่ถือได้ว่าเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อในการแก้ไขปัญหาดังต่อไปนี้

¹ ฝรั่งค์ ศศิธร, "บทบาทของสหประชาชาติในการแก้ไขปัญหความขัดแย้งระหว่างประเทศ : ศึกษากรณีปัญหาแก้มพู่ชา (ค.ศ. 1979-1984)," หน้า 79.

2.1 การเจรจาระหว่างเจ้าโรดม สีหนุ กับนายฮุนเซน

2.1.1 การเจรจาระหว่างเจ้าโรดม สีหนุ กับนายฮุนเซน ครั้งที่ 1

ในวันที่ 2-4 ธันวาคม 2530 ที่ฝรั่งเศส ซึ่งประกอบด้วย ฝ่ายสีหนุ อันได้แก่เจ้าโรดม สีหนุ เจ้าหญิงโมนิก เจ้าโรดม รณฤทธิ์ และนายฮุนเซน

1) ประเด็นที่เห็นพ้องต้องกันในการเจรจา¹²

- (1) เห็นว่าปัญหากัมพูชาต้องแก้ไขด้วยวิถีทางการเมือง
- (2) ปัญหากัมพูชาต้องยุติด้วยชาวกัมพูชา โดยการจัดประชุมระหว่างประเทศ หรือการเจรจาระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- (3) เมื่อชาวกัมพูชาทุกฝ่ายตกลงกันได้แล้ว จะมีการเจรจาฝ่ายต่าง ๆ เพื่อยุติปัญหา เพื่อสร้างชาติที่มีเอกราชและไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด
- (4) ทั้ง 2 ฝ่ายตกลงที่จะพบกันอีกในเดือนมกราคม 2531 ที่ฝรั่งเศส

2) ประเด็นที่ยังคงเป็นปัญหาในการเจรจา

- (1) ฝ่ายฮุนเซนไม่ยอมรับบทบาทของ เขมรแดง ในการแก้ไขปัญหา และพยายามเสนอแนวทางที่ก่อให้เกิดความระแวงภายในรัฐบาลผสมฯ เช่น เสนอให้มีการเจรจาปรองดองแห่งชาติ แต่ต้องไม่มีกลุ่มพลพรรค และจะให้ตำแหน่งสำคัญแก่เจ้าโรดม สีหนุ เช่น ประธานาธิบดี รองประธานาธิบดี เป็นต้น ซึ่งทางเจ้าโรดม สีหนุ เห็นว่าข้อเสนอเหล่านี้เป็นกับดัก
- (2) ฝ่ายฮุนเซนต้องการให้มีการถอนทหารเวียดนามออกจากกัมพูชา พร้อมกับการยุติความช่วยเหลือฝ่ายต่อต้านจากภายนอก และให้มีการเลือกตั้งหลังจากที่เวียดนามถอนทหารไปหมดแล้ว โดยยังคงสถานะของรัฐ

¹²พิพัฒน์ เรืองงาม, "กัมพูชา," เอเชียรายปี 2531 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531), หน้า 92-93.

2.1.2 การเจรจาระหว่างเจ้าโรดม สีหนุ กับนายฮุนเซน ครั้งที่ 2
ในวันที่ 20-21 มกราคม 2531 ที่ฝรั่งเศส

การเจรจาครั้งนี้ยังไม่มีความสำเร็จใด ๆ เนื่องจากผลการเจรจาเหมือนการเจรจาเมื่อวันที่ 2-4 ธันวาคม 2530 ความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาแก้มัญชามีมากขึ้น จากการไปเยือนโซเวียตของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี ระหว่างวันที่ 16-22 พฤษภาคม 2531 พลเอกเปรม ได้หารือกับนายมิกฮาอิล กอร์บาชอฟ (Mikhail Gorbachev) เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์โซเวียต มีสาระสำคัญว่า นายกอร์บาชอฟต้องการให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เข้าร่วมแก้ไขปัญหาแก้มัญชาด้วยวิถีทางการเมือง โดยคำนึงถึงความ เป็นจริงของฝ่ายต่าง ๆ ซึ่งพลเอกเปรม ได้แจ้งว่าแนวโน้มการแก้ไขปัญหาแก้มัญชามีมากขึ้น ซึ่ง จะเห็นได้จากความสำเร็จของการจัดการเจรจาอย่างไม่เป็นทางการ เกี่ยวกับปัญหาแก้มัญชาที่ จะจัดขึ้นที่อินโดนีเซีย ในปลายเดือนกรกฎาคม 2531 ขณะเดียวกัน พลอากาศเอก สิทธิ เศวตศิลา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ แถลงเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2531 ว่า ในการเจรจาปัญหาแก้มัญชา กับนายอีดูอาร์ด เชวารด์นาดเซ (Eduard Shevardnadze) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศโซเวียต ปรากฏว่าทั้งสองฝ่ายเห็นพ้องต้องกันใน 2 ประเด็นคือ การแก้ไขปัญหาด้วยวิถีทางการเมือง โดยไม่จำเป็นต้องรอให้เวียดนามถอนทหาร ทั้งหมดออกจากแก้มัญชาในปี พ.ศ. 2533 และสันติภาพในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะมีขึ้นเมื่อมี การจัดทำข้อตกลงระหว่างแก้มัญชา 4 ฝ่ายกับเวียดนาม¹³

ในวันสุดท้ายของการเยือนโซเวียต ได้มีการออกแถลงการณ์ร่วม ซึ่งมีสาระสำคัญ เกี่ยวกับปัญหาแก้มัญชาว่า ฝ่ายไทยและโซเวียตมีทัศนะที่สอดคล้องกัน ที่ต้องการ แก้ไข ปัญหาแก้มัญชาด้วยวิถีทางการเมือง และได้แลกเปลี่ยนทัศนะเกี่ยวกับหลักการต่าง ๆ ที่ จะสามารถใช้เป็นพื้นฐานในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

¹³ "การแก้ไขปัญหาแก้มัญชา," สยามจดหมายเหตุ 13,32 (5-11 สิงหาคม 2531)

หลังจากที่พลเอกเปรม เสร็จสิ้นการเยือนโซเวียตได้เพียง 4 วัน กระทรวงการต่างประเทศ และกระทรวงกลาโหมเวียดนาม ก็ได้ออกคำแถลงเกี่ยวกับการถอนทหารเวียดนามออกจากกัมพูชา ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้¹⁴

1) ระบอบเฮง สัมริน และรัฐบาลเวียดนามตกลงถอนทหารเวียดนามจำนวน 50,000 คน พร้อมกับกองบัญชาการทหารเวียดนามในกัมพูชา ออกจากกัมพูชา ในปีพ.ศ. 2531 โดยจะดำเนินการตั้งแต่เดือนมิถุนายน-ธันวาคม 2531 ทั้งทางบกและทางทะเล การถอนทหารในครั้งนี้จะเชิญผู้สังเกตการณ์จากต่างประเทศเข้าร่วมด้วย ส่วนทหารที่เหลืออีกประมาณ 50,000 คน จะอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของระบอบเฮง สัมริน และจะถอนกลับเวียดนามทั้งหมดในปี พ.ศ. 2533

2) เวียดนามปรารถนา ที่จะแก้ไขปัญหากัมพูชาด้วยวิธีการทางการเมือง และถอนทหารทั้งหมดตามกำหนดเวลาที่ตกลงกัน อันเป็นผลมาจากการยุติปัญหาด้วยวิธีการทางการเมือง ดังกล่าว

3) กลุ่มพอลพต (Pol Pot) เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการยุติปัญหาด้วยวิธีการทางการเมือง ซึ่งประชาชนกัมพูชาและประชาชนของประเทศต่าง ๆ มีสิทธิอันชอบธรรมที่จะเรียกร้องให้ยุติความช่วยเหลือและการให้แหล่งที่พักแก่กลุ่มพอลพต

4) เวียดนามสนับสนุนอย่างเต็มที่ ต่อข้อเสนอของระบอบเฮง สัมริน ในการจัดตั้งเขตสันติภาพบริเวณพรมแดนไทย-กัมพูชา และการตกลงเรื่องการส่งผู้ลี้ภัยกัมพูชากลับประเทศ

5) เวียดนามสนับสนุนการเจรจาที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหากัมพูชาด้วยวิธีการทางการเมือง รวมทั้งการจัดตั้ง เขตสันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลางในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Zone of Peace Freedom and Neutrality - ZOPFAN) ตามข้อเสนอของอาเซียน

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 894.

2.1.3 การเจรจาระหว่างเจ้าโรดม สีหนุ กับนายฮุนเซน ครั้งที่ 3
การเจรจาดังนี้จัดให้มีขึ้นในวันที่ 7-8 พฤศจิกายน 2531 ที่ฝรั่งเศส ซึ่งประกอบด้วย
เจ้าโรดม สีหนุ, นายฮุนเซน และนายซอนซาน แต่ฝ่ายเขมรแดงไม่ได้เข้าร่วมเพราะฮุนเซน
ไม่ยอมรับ

1) ประเด็นที่เห็นพ้องต้องกันในการเจรจา

ตกลงจัดตั้งคณะกรรมการที่ประกอบด้วยผู้แทนกัมพูชาฝ่ายต่าง ๆ ฝ่ายละ
ประมาณ 3-6 คน เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ทั้งหมดในการหาข้อยุติปัญหาการกัมพูชาทางการเมือง

2) ประเด็นที่ยังคงเป็นปัญหาในการเจรจา

ทางเจ้าโรดม สีหนุ ได้ปฏิเสธข้อเสนองานของฮุนเซน เกี่ยวกับ

- (1) การถอนทหารต่างชาติออกจากกัมพูชาโดยมีเงื่อนไขว่าทุก ๆ ประเทศจะต้องยุติการให้ความช่วยเหลือกัมพูชาฝ่ายต่าง ๆ ก่อน
- (2) การคงสถานะปัจจุบันทั้งการเมืองและการทหาร
- (3) การเลือกตั้งทั่วไปภายใต้การดูแลจากนานาชาติภายใน 3 เดือน
หลังจากที่เวียดนามถอนทหารทั้งหมด

(4) รูปแบบตรวจสอบการถอนทหารจากนานาชาติ การจัดตั้งกองทัพ
แห่งชาติ 4 ฝ่าย และการจัดตั้งรัฐบาลผสมกัมพูชา 4 ฝ่าย ก่อนการเลือกตั้ง

2.1.4 การเจรจาระหว่างเจ้าโรดม สีหนุ กับนายฮุนเซน ครั้งที่ 4
การเจรจาดังนี้จัดให้มีขึ้นในวันที่ 2-3 พฤษภาคม 2532 ที่อินโดนีเซีย¹⁵ ผู้เข้าประชุม
ประกอบด้วย เจ้าโรดม สีหนุ, นายฮุนเซน และนายซอนซาน ซึ่งผลของการเจรจาดังนี้
ค่อนข้างมีความคืบหน้า

¹⁵"การแก้ไขปัญหากัมพูชา," สยามจดหมายเหตุ 14, 19 (5-11 พฤษภาคม
2532) : 530.

1) ประเด็นที่เห็นพ้องต้องกันในการเจรจา

(1) ตกลงให้ที่ประชุมระหว่างประเทศเป็นผู้จัดตั้งกลไกความคุ้มครองระหว่างประเทศ เพื่อตรวจสอบการถอนทหาร

(2) ทั้ง 2 ฝ่ายให้คำมั่นที่จะยุติการรับความช่วยเหลือทางทหารจากภายนอกหลังเวียดนามถอนทหารทั้งหมดออกจากกัมพูชา

2) ประเด็นที่ยังคงเป็นปัญหาในการเจรจา

ได้แก่ ประเด็นการปรองดองแห่งชาติ ทางฝ่ายเจ้านโรดม สีหนุ ต้องการให้ฮุนเซนยอมรับหลักการเกี่ยวกับการจัดตั้งรัฐบาลเฉพาะกาลกัมพูชา 4 ฝ่าย แต่นายฮุนเซนยังไม่แสดงท่าทีใด ๆ

2.1.5 การเจรจาระหว่างเจ้านโรดม สีหนุ กับนายฮุนเซน ครั้งที่ 5
การเจรจาครั้งนี้มีขึ้นในวันที่ 24-25 กรกฎาคม 2532 ที่ฝรั่งเศส โดยมีฝ่ายเขมรแดงเข้าร่วมด้วย ปรากฏว่าการเจรจาครั้งนี้ไม่มีประเด็นที่เห็นพ้องต้องกัน

1) ประเด็นที่ยังคงเป็นปัญหาในการเจรจา

(1) ในการประชุมระหว่างประเทศ ฮุนเซนต้องการให้ผู้แทนกัมพูชาที่จะเข้าร่วมการประชุมแบ่งเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายเฮง สัมริน หรือรัฐบาลพมเปญกับฝ่ายรัฐบาลผสมกัมพูชาประชาธิปไตยแต่เจ้านโรดม สีหนุ ต้องการให้กัมพูชารวมเป็นฝ่ายเดียว

(2) รัฐบาลผสมเสนอให้สหประชาชาติส่งกองกำลังรักษาสันติภาพเข้าไปตรวจสอบการถอนทหาร แต่ฮุนเซนปฏิเสธ

(3) รัฐบาลผสม ต้องการให้มีการลงนามในข้อตกลงยุติปัญหาโดยสมบูรณ์และมีการจัดตั้งรัฐบาลเฉพาะกาลกัมพูชา 4 ฝ่าย ก่อนการหยุดยิง แต่ฝ่ายฮุนเซนต้องการให้มีการหยุดยิงก่อน

(4) ฝ่ายเขมรแดงต้องการให้ยุติประเด็นของ"การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์" และอ้างว่าปัญหากัมพูชาในปัจจุบันมาจากการรุกรานของเวียดนาม แต่ทางฮุนเซนเห็นว่าการก่ออาชญากรรมของ เขมรแดง เป็นต้นเหตุแห่งปัญหา

2.2 การเจรจาอย่างไม่เป็นทางการ ณ กรุงจาการ์ตาครั้งที่ 1 (The First Jakarta Informal Meeting : JIM I)

การเจรจา JIM I ในวันที่ 25-29 กรกฎาคม 2531 นับว่าเป็นการเจรจาครั้งแรกที่ทุกฝ่ายเข้าร่วมเจรจากันนับแต่เวียดนามรุกรานกัมพูชา การเจรจาครั้งนี้ไม่มีระเบียบวาระในการเจรจา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพอใจของผู้เข้าร่วมเจรจา ซึ่งประกอบด้วยฝ่ายต่าง ๆ คือ รัฐบาลผสมกัมพูชาประชาธิปไตย เวียดนาม ลาว ระเบิดองเองสัมริน หรือรัฐบาลพนมเปญ และกลุ่มอาเซียน โดยแบ่งการเจรจาเป็น 2 ขั้นตอน คือ ช่วงเข้าเป็นการเจรจาระหว่างกัมพูชา 4 ฝ่าย ช่วงบ่ายผู้แทนจากทุกฝ่ายจะเข้าร่วมเจรจา¹⁶

2.2.1 ประเด็นที่เห็นพ้องต้องกันในการเจรจา¹⁷

1) ทุกฝ่ายตกลงจัดตั้งคณะทำงานระดับสูงขึ้น เพื่อพิจารณาประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับการยุติปัญหาการเมือง รวมทั้งบทบาทของประเทศมหาอำนาจอื่น ๆ ให้แล้วเสร็จภายในเดือนธันวาคม 2531 เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการเจรจาครั้งต่อไป

2) ทุกฝ่ายเห็นพ้องต้องกันถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการยุติปัญหาการเมือง เพื่อให้กัมพูชาเป็นกลางและไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด โดยประเด็นที่เห็นชอบร่วมกัน คือ การเชื่อมโยงการถอนทหารเวียดนามออกจากกัมพูชา ภายในกรอบของการยุติปัญหาทางการเมืองโดยสมบูรณ์ กับการป้องกันการกลับมาใช้อำนาจของกลุ่มพวกลนต การยุติการแทรกแซงกัมพูชา และการสนับสนุนด้านอาวุธแก่กลุ่มต่อต้านจากภายนอก รวมทั้งการกำหนดเวลาที่แน่นอนของการถอนทหาร และการตรวจสอบประเด็นดังกล่าวจากนานาชาติ

¹⁶ Indochina Report, Number 29, (Oct.-Dec. 1991) : 5-6.

¹⁷ "การแก้ไขปัญหากัมพูชา," สยามจดหมายเหตุ 13, 33 (12-18 สิงหาคม 2531) : 923.

2.2.2 ประเด็นที่ยังคงเป็นปัญหาในการเจรจา

- 1) เวียดนามจะถอนทหารออกจากกัมพูชาก็ต่อเมื่อ มีการยุติการให้ความช่วยเหลือให้ที่นักผิงแก่เขมรแดง และกลุ่มต่อต้านจากภายนอก
- 2) เวียดนามไม่ยอมรับสถานภาพของฝ่ายเขมรแดง
- 3) เวียดนามไม่ยอมรับบทบาทของสหประชาชาติในการตรวจสอบการถอนทหาร

2.3 การเจรจาอย่างไม่เป็นทางการ ณ กรุงจาการ์ตา ครั้งที่ 2 (The Second Jakarta Informal Meeting : JIM II) ในวันที่ 16-21 กุมภาพันธ์ 2532

ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วยผู้แทนกัมพูชาทั้ง 4 ฝ่าย คือ เจ้านโรดม สีหนุ ฮุนเซน ซอนซาน และเชียว สัมพันธ์

2.3.1 ประเด็นที่เห็นพ้องต้องกันในการเจรจา

เวียดนามตกลงที่จะถอนทหารออกจากกัมพูชาในเดือนกันยายน 2532 โดยความเห็นชอบของที่ประชุม

2.3.2 ประเด็นที่ยังคงเป็นปัญหาในการเจรจา

- 1) เรื่องที่ทางฮุนเซนไม่ยอมรับบทบาทของสหประชาชาติ
- 2) ฮุนเซนไม่ยอมรับเขมรแดงและไม่ต้องการให้เขมรแดงกลับมาบริหารอีก

2.4 การเจรจาอย่างไม่เป็นทางการ ณ กรุงจาการ์ตา ครั้งที่ 3 (The Third Jakarta Informal Meeting : JIM III) ในวันที่ 26-28 กุมภาพันธ์ 2533

การประชุม JIM III ครั้งนี้ล้มเหลวในการเจรจายุติปัญหากัมพูชา มูลเหตุของความล้มเหลวสืบเนื่องมาตั้งแต่ก่อนการประชุม นายเชียว สัมพันธ์ ผู้นำเขมรแดงได้ส่งจดหมายถึงนายอาลี อลาตัส รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอินโดนีเซียเมื่อวันที่ 4

กุมภาพันธ์ 2533 ว่าจะไม่เข้าร่วมเจรจา หากนายอาลี อลาตัส ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้¹⁰

2.4.1 การให้สมาชิกถาวรคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติเข้าร่วมในการเจรจา

2.4.2 การใช้มติเอกฉันท์ในการทำข้อตกลงใด ๆ

2.4.3 การให้ยุติปัญหาแกมพูชา โดยสมบูรณ์มิใช่ตกลงแก้ไขปัญหามบางส่วน และให้อินโดนีเซียมีความเป็นกลางในการเจรจาอย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตาม นายอลาตัส ได้ปฏิเสธเงื่อนไขดังกล่าวของฝ่ายเขมรแดง ส่วนฝ่ายฮุนเซน ได้ปฏิเสธเงื่อนไขของฝ่ายเขมรแดงที่จะให้สมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติเข้าร่วมการเจรจาที่กรุงจาการ์ตา เนื่องจากไม่เห็นความจำเป็นที่จะให้เข้าร่วมในครั้งนี้ และนายฮุนเซน ไม่ยอมรับการจัดตั้งกองกำลังรักษาสันติภาพของสหประชาชาติ¹¹

แม้จะดูกรอบใหญ่ของการประชุม JIM III ล้มเหลว แต่ผู้เข้าร่วมการเจรจาดูจะเห็นพ้องต้องกันในประเด็นพื้นฐานต่าง ๆ ทั้งนี้รัฐบาลพมเปญ ยอมรับการจัดตั้งคณะกรรมการชั่วคราวของสหประชาชาติในแกมพูชา โดยคณะกรรมการนี้จะทำหน้าที่หลัก 2 ประการคือ (1) ตรวจสอบการดำเนินการตามข้อตกลงระหว่างประเทศ และ (2) จัดการเลือกตั้งในแกมพูชา

2.5 การเจรจาแก้ไขปัญหามพูชา ณ กรุงโตเกียว ในวันที่ 4-5 มิถุนายน 2533

การเจรจาครั้งนี้เป็นผลมาจากการเสนอแนะของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ในช่วงที่ไปเยือนญี่ปุ่นเมื่อต้นเดือนเมษายน 2533 ซึ่งการประชุมครั้งนี้ญี่ปุ่นได้ทำหน้าที่เป็นผู้

¹⁰ วิมล ทรงศิลป์, "สันติภาพในแกมพูชา," วารสารเสนาธิปไตย 39, 3 (กันยายน-ธันวาคม 2533) : 90

¹¹ วชิรินทร์ ยงศิริ, "แกมพูชา," เอเชียรายปี 2534 132-133.

ประสานงานใหญ่ การประชุมครั้งนี้ประกอบด้วย ฝ่ายรัฐบาลผสมกัมพูชาประชาธิปไตย (เจ้านโรดม สีหนุ ชอนซาน เขียว สัมพันธ์) และฝ่ายเวียดนาม

2.5.1 ประเด็นที่เห็นพ้องต้องกันในการเจรจา²⁰

- 1) ตกลงจัดตั้งสภาสูงสุดแห่งชาติกัมพูชา หรือ SNC (Supreme National Council) โดยประกอบด้วยฝ่ายรัฐบาลแห่งชาติกัมพูชา และรัฐบาลพนมเปญ ฝ่ายละเท่า ๆ กัน
- 2) กัมพูชาทุกฝ่ายต้องละเว้นการโจมตีทุกรูปแบบ
- 3) การประชุมระหว่างประเทศว่าด้วยปัญหา กัมพูชาที่กรุงปารีส จะจัดขึ้นก็ต่อเมื่อ ได้จัดตั้งกลไกควบคุมระหว่างประเทศในการตรวจสอบนิสัจนาการถอนกองกำลัง ต่างชาติทั้งหมดออกจากกัมพูชา และการยุติความช่วยเหลือจากภายนอก

2.5.2 ประเด็นที่ยังคงเป็นปัญหาในการเจรจา

ปัญหาของการเจรจาในครั้งนี้คือ ฝ่ายเขมรแดงและชอนซานเห็นว่า ไม่ได้ประชุมกัน 4 ฝ่ายอย่างแท้จริง แต่เป็นเพียงข้อตกลงระหว่างเจ้านโรดม สีหนุ กับ ฮุนเซนเท่านั้น ซึ่งยอมไม่ผูกพันกับตนเอง อย่างไรก็ตามในตอนท้ายของสารก็ได้เปิดโอกาสให้ ฝ่ายเขมรแดงเข้าร่วมได้ในภายหลัง

2.6 การเจรจาอย่างไม่เป็นทางการเกี่ยวกับปัญหา กัมพูชา ณ กรุงจาการ์ตา ครั้งที่ 4 (The Fourth Jakarta Informal Meeting : JIM IV) ในวันที่ 9-10 กันยายน 2533

การเจรจาครั้งนี้ ได้จัดขึ้นหลังจากการเจรจาที่กรุงโตเกียวประสบปัญหา โดยฝ่ายต่าง ๆ พยายามชักชวนให้กัมพูชา 4 ฝ่าย กลับมาเจรจากันอีกครั้งที่กรุงจาการ์ตา ภายใต้การอุปถัมภ์ของฝรั่งเศส และอินโดนีเซีย

²⁰ Indochina Report, Number 29, (October-December 1991) : 4-5.

2.6.1 ประเด็นที่เห็นพ้องกันในการเจรจา

1) กัมพูชาฝ่ายต่าง ๆ ยอมรับกรอบการแก้ไขปัญหากัมพูชาของสมาชิกถาวรคณะมนตรีความมั่นคงฯ เพื่อให้เป็นการยุติปัญหาทางการเมืองโดยสมบูรณ์

2) ตกลงจัดตั้ง SNC โดยประกอบด้วยฝ่ายฮุนเซน 6 คน และฝ่ายรัฐบาลแห่งชาติกัมพูชาหรือรัฐบาลผสม 3 ฝ่ายอีก 6 คน (ฝ่ายเจ้านโรดม สีหนุ 2 คน ชอนซาน 2 คน เขมรแดง 2 คน) และ SNC จะเป็นองค์กรที่ชอบธรรมและเป็นแหล่งของอำนาจในช่วงก่อนการเลือกตั้ง รวมทั้งแสดงถึงความเป็นเอกราชอธิปไตย และความเป็นเอกภาพของกัมพูชา ทั้งนี้ SNC จะเป็นผู้ครอบครองที่นั่งกัมพูชาในสหประชาชาติ และองค์การระหว่างประเทศ

อนึ่ง ทันทีที่มีการลงนามในข้อตกลงยุติปัญหากัมพูชาโดยสมบูรณ์ SNC จะโอนอำนาจที่จำเป็นให้แก่สหประชาชาติ เพื่อสร้างความมั่นใจว่าจะมีการดำเนินการตามข้อตกลงนั้น รวมถึงอำนาจที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเลือกตั้งที่เสรีและเป็นธรรม และการบริหารกัมพูชาก่อนการเลือกตั้งด้วย

3) การตัดสินใจของ SNC จะใช้ระบบฉันทามติ (Consensus) และกัมพูชาฝ่ายต่าง ๆ ยอมรับให้มีประธาน SNC เพิ่มอีก 1 คน ถ้าสมาชิกทั้งหมด 12 คนต้องการ

2.7 การประชุมครั้งแรกระหว่างสมาชิก SNC ที่กรุงเทพฯ ในวันที่ 17-19 กันยายน 2533

การเจรจาครั้งนี้มาจากการริเริ่มของฝ่ายรัฐบาลไทยโดยเชิญสมาชิกทั้ง 12 คน ของ SNC มาประชุมรวมกันเป็นครั้งแรก วัตถุประสงค์สำคัญในการเจรจาครั้งนี้ คือ การเลือกสมาชิกคนที่ 13 ของ SNC เพื่อทำหน้าที่เป็นประธาน อย่างไรก็ตามการเจรจาครั้งนี้ประสบปัญหาคือ เรื่องตำแหน่งประธาน SNC ซึ่งทางรัฐบาลผสมฯ ต้องการให้เจ้านโรดม สีหนุรับตำแหน่งนี้โดยเข้ามาเป็นสมาชิกคนที่ 13 แต่นายฮุนเซน ไม่ยอมรับโดยเห็นว่าทางฝ่ายรัฐบาลผสมต้องลาออก 1 คน เพื่อให้เจ้านโรดม สีหนุ เข้ามาแทนในตำแหน่งเป็นคนที่ 12 (ฝ่ายละ 6 คนเท่ากันเหมือนเดิม) และนายฮุนเซนอ้างว่าถ้าหากจะตั้งเจ้านโรดม สีหนุ เป็นประธานสภาสูงสุดแห่งชาติ ก็จะไม่เป็นธรรมต่อฝ่ายตน เพราะเจ้านโรดม สีหนุ เป็นตัวแทนของกัมพูชา

กลุ่มที่ไม่ใช่เป็นคอมมิวนิสต์ อีกทั้งได้รับการสนับสนุนจากเขมรแดง ดังนั้น เมื่อประชุมสภาสูงสุดแห่งชาติกัมพูชาครั้งใด ทางฝ่ายรัฐบาลพมเปญก็ต้องเสียเปรียบเพราะฝ่ายตรงข้ามมีตัวแทนถึง 7 คน แทนที่จะเป็น 6 คน อันจะทำให้ขาดความเป็นธรรมชาติเวลาลงคะแนนเสียง

2.8 การเจรจาที่นำไปสู่การจัดตั้งกองกำลังรักษาสันติภาพของสหประชาชาติในกัมพูชา

การแก้ไขปัญหากัมพูชากลายได้กรอบของสหประชาชาติในระยะแรกไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร อันเป็นผลมาจากความขัดแย้งระหว่างประเทศมหาอำนาจ โดยโซเวียตได้ให้การสนับสนุนแก่เวียดนามทั้งทางด้านการทหารและทางเศรษฐกิจ ทำให้เวียดนามสามารถคงกองกำลังของตนไว้ในกัมพูชาได้ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง โดยเหตุนี้กลุ่ม ประเทศอาเซียนร่วมกับประเทศพันธมิตร จึงดำเนินความพยายามต่อไปอย่างแข็งขันในการเรียกร้องให้ประเทศต่าง ๆ ยับยั้งการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่เวียดนาม ตราบใดที่เวียดนามยังคงทำตัวเป็นผู้รุกราน ซึ่งประเทศต่าง ๆ ก็ได้สนับสนุนเท่าที่อาเซียนในเรื่องนี้ โดยได้ดำเนินมาตรการโดดเดี่ยวเวียดนามทางเศรษฐกิจตามที่อาเซียนเรียกร้อง ประกอบกับต่อมาโซเวียตประสบกับปัญหาทางเศรษฐกิจภายในประเทศ ทำให้มีความจำเป็นต้องลดหรือลดความช่วยเหลือต่อประเทศคอมมิวนิสต์อื่น ๆ (รวมทั้งเวียดนาม) และในที่สุดเวียดนาม ก็ไม่สามารถดำรงสถานะเดิมตามที่ต้องการในกัมพูชาไว้ได้ และต้องประกาศถอนทหารออกจากกัมพูชาเมื่อเดือนเมษายน 2532 ซึ่งเท่ากับว่า ไทยและอาเซียนได้บรรลุเป้าหมายขั้นแรกในการแก้ไขปัญหากัมพูชา คือ การใช้อิทธิพลของนานาประเทศกดดันให้มีการถอนทหารต่างชาติออกจากกัมพูชา แม้จะยังไม่ได้ตรวจสอบโดยมาตรการระหว่างประเทศก็ตาม

หลังจากนั้น ข้อมติของอาเซียนในเรื่องนี้ในปีต่อ ๆ มา ก็ได้รับการยอมรับมากขึ้นอีก รวมทั้งมีการปรับถ้อยคำและข้อความตามพัฒนาการที่ดีขึ้น และในการประชุมสมัชชาครั้งที่ 45 (2533) และครั้งที่ 46 (2534) ร่างข้อมติเกี่ยวกับสถานการณ์ในกัมพูชาก็ได้รับการรับรองโดยฉันทามติทั้ง 2 ปี โดยประเทศสมาชิกสหประชาชาติเห็นพ้องต้องกันในการสนับสนุนให้สหประชาชาติเข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปัญหากัมพูชากลายได้กรอบของสนธิสัญญาสันติภาพที่

กรุงปารีส และร่างข้อมติเรื่องนี้ของการประชุมสมัชชาฯ ครั้งที่ 46 มิได้มีข้อความที่ระบุให้มีการพิจารณาประเด็นเรื่องสถานการณ์ในกัมพูชาในปีต่อไปดังที่เคยกระทำมาเป็นเวลา 12 ปี โดยถือว่าสมัชชาฯ ไม่มีความจำเป็นต้องพิจารณาเรื่องนี้ต่อไปอีก นับว่าไทยและอาเซียนได้ประสบผลสำเร็จในการเรียกร้องให้ประชาคมโลกร่วมกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้สำเร็จในประเด็นเรื่องการรุกรานกัมพูชา หลังจากที่ได้ต่อสู้มาเป็นเวลา 12 ปี และหลังจากนั้นการพิจารณาเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหากัมพูชาก็เปลี่ยนเวทีมาที่คณะมนตรีความมั่นคงฯ โดยจะเน้นหนักที่การจัดตั้งกองกำลังรักษาสันติภาพในกัมพูชาต่อไป

คณะมนตรีความมั่นคงฯ ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการกำหนดแผนสันติภาพในกัมพูชาภายหลังที่มีการประกาศถอนทหารต่างชาติออกจากกัมพูชา รวมทั้งได้พัฒนาแนวความคิดของออสเตรเลีย ซึ่งเสนอขั้นตอนการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อยุติปัญหาโดยสมบูรณ์ เมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน 2532 และกำหนดบทบาทของสหประชาชาติในการยุติปัญหากัมพูชาด้วย

ผลจากการทบทวนเวียดนาม กัมพูชา จีน ญี่ปุ่น ไทย และอินโดนีเซีย เมื่อกลางธันวาคม 2532 ปรากฏว่าประเทศเหล่านี้เห็นด้วยในหลักการที่จะให้สหประชาชาติเข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปัญหากัมพูชา แต่มีข้อสงวนบางประการ คือ เวียดนาม และรัฐบาลพมเปญต้องการให้วางเว้นที่นิ่งกัมพูชาก่อน และปฏิเสธการยุบเลิกรัฐบาลพมเปญ ก่อนการเลือกตั้ง ขณะที่จีนยังต้องการให้จัดตั้งรัฐบาลเฉพาะกาลกัมพูชา 4 ฝ่าย ภายใต้การนำของเจ้านโรดม สีหนุ

ต่อมา นายไมเคิล คอสเทลโล รองปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ออสเตรเลีย เดินทางเยือนไทย เวียดนาม กัมพูชา ฝรั่งเศส และสหรัฐฯ เมื่อมกราคม 2533 ในครั้งนี้ฝ่ายต่าง ๆ เริ่มมีท่าทีผ่อนปรนขึ้น โดยฝ่ายเขมรแดงมีท่าทียอมรับความเป็นจริงมากขึ้น แม้จะไม่ตอบรับข้อเสนอสหรัฐฯ ขณะที่นายฮุนเซน ยอมรับในหลักการให้สหประชาชาติมีบทบาทในการจัดการเลือกตั้ง และบริหารกัมพูชา ส่วนจะเป็นรูปแบบใดจะต้องเจรจากันต่อไป นอกจากนี้ นายฮุนเซน ยังยอมรับบทบาทกลไกความร่วมมือระหว่างประเทศ (International

Control Mechanism - ICM) ของสหประชาชาติ เพื่อตรวจสอบการหยุดยิง และดูแลสันติภาพในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อ รวมทั้งการจัดตั้งสภาสูงสุดแห่งชาติ (SNC) เพื่อเป็นองค์กรรักษาอำนาจอธิปไตยของกัมพูชา

ตามข้อเสนอของออสเตรเลีย สหประชาชาติอาจเข้ามามีบทบาทในคณะบริหารเฉพาะกาลกัมพูชาได้ 2 รูปแบบ คือ ยุบโครงสร้างส่วนบนของรัฐบาลพนมเปญ และรัฐบาลผสมฯ เพื่อให้สหประชาชาติปฏิบัติหน้าที่แทนในส่วนผู้บริหารระดับสูง หรือให้รัฐบาลพนมเปญ และรัฐบาลผสมฯ คุมการบริหารงานในพื้นที่ที่แต่ละฝ่ายครอบครองหลังการหยุดยิง และให้สหประชาชาติควบคุมการบริหารทุกระดับ เพื่อไม่ให้กัมพูชาฝ่ายใดได้เปรียบเสียเปรียบ ซึ่งนายฮุนเซน แสดงท่าทีที่สามารถยอมรับแบบที่สองได้ อย่างไรก็ตาม ฝ่ายรัฐบาลผสมฯปฏิเสธการแบ่งแยกดินแดนกัมพูชา และเจ้าโนโรดม สีหนุต้องการให้สหประชาชาติควบคุมการบริหารทุกระดับตรวจสอบการถอนทหารเวียดนามและปลดอาวุธกัมพูชาต่าง ๆ ทั้งยังปฏิเสธการเจรจา ระหว่างกัมพูชา 4 ฝ่าย ยกเว้นการเจรจาในกรอบที่ประชุมระหว่างประเทศ หรือการเจรจาระหว่างกัมพูชากับเวียดนาม

2.9 การประชุมระหว่างประเทศว่าด้วยปัญหาที่กรุงปารีส (ครั้งที่ 1)

หลังจากที่การเจรจาระหว่างกัมพูชาฝ่ายต่าง ๆ และการจัดประชุมระดับภูมิภาคยังไม่สามารถแก้ไขปัญหากัมพูชาได้ ฝรั่งเศสได้อาศัยจังหวะและเวลาที่ประเทศต่าง ๆ เพิ่มความเคลื่อนไหวในการแก้ไขปัญหานี้ ประกอบกับการประกาศถอนทหารฝ่ายเดียวของเวียดนามเมื่อเมษายน 2532 ฝรั่งเศสได้เสนอจัดประชุมระหว่างประเทศขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหากัมพูชา และหวังว่าแม้จะยังไม่สามารถแก้ไขปัญหานี้โดยสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ก็อาจแก้ไขปัญหามบางส่วนได้ ทั้งนี้ฝรั่งเศสเชื่อว่าจะสามารถใช้อิทธิพลโน้มน้าวฝ่ายต่าง ๆ ได้ โดยเฉพาะกัมพูชาฝ่ายต่าง ๆ และเวียดนาม ซึ่งเคยเป็นอาณาเดิมของตน

การประชุมระหว่างประเทศว่าด้วยปัญหาแก้มนุษชาติที่กรุงปารีส (Paris International Conference on Cambodia - PICC) จึงมีขึ้นระหว่าง 30 กรกฎาคม - 1 สิงหาคม 2532 โดยมีประเทศที่เข้าร่วมประชุม 19 ประเทศ ซึ่งในบรรดาผู้เข้าร่วมประชุมนี้ต่างตั้งความหวังในการแก้ไขปัญหาวัว 2 แนวทางคือ

- อาเซียน รัฐบาลผสมฯ และมิตรประเทศต้องการยุติปัญหาโดยสมบูรณ์ คือ แก้ไขปัญหาทุกด้าน โดยพิจารณาประเด็นต่าง ๆ ในลักษณะเกี่ยวโยงและความคู่กันไป
- เวียดนาม รัฐบาลพมเปญ และมิตรประเทศ เน้นการยุติปัญหาบางส่วน โดยเฉพาะการตรวจสอบการถอนทหารเพื่อแสวงหาการรับรองจากนานาประเทศ และสร้างความชอบธรรมให้รัฐบาลพมเปญ

การประชุมในช่วงแรกดังกล่าว มีฝรั่งเศสและอินโดนีเซียเป็นประธานร่วม ที่ประชุมตกลงจัดตั้งคณะกรรมการหลายคณะ เพื่อพิจารณาแก้ไขปัญหามนุษชาติในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้²¹

คณะกรรมการชุดที่ 1 มีหน้าที่กำหนดรูปแบบและมาตรการต่าง ๆ เกี่ยวกับการหยุดยิงและการจัดตั้งกลไกควบคุมระหว่างประเทศ (ICM) ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อตรวจสอบและควบคุมการดำเนินการยุติปัญหาโดยสมบูรณ์ โดยมีแคนาดาและอินเดียนีเซียเป็นประธานร่วม

คณะกรรมการชุดที่ 2 มีหน้าที่กำหนดข้อผูกพันให้ประเทศที่เกี่ยวข้องต้องกำกับการเอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งดินแดน และความเป็นกลางของแก้มนุษชาติ สร้างความมั่นใจในเรื่องการยุติ การแทรกแซงและการให้ความช่วยเหลือด้านอาวุธแก้มนุษชาติจากภายนอก การป้องกันการกลับมาใช้ "นโยบายล้างเผ่าพันธุ์" และการจัดตั้งกองกำลังต่างชาติในแก้มนุษชาติ โดยมีลาวและมาเลเซียเป็นประธานร่วม

²¹ นพปฎล คุณวิบูลย์, "การประชุมระหว่างประเทศ ณ กรุงปารีส : บันไดอีกขั้นหนึ่งในการแก้ไขปัญหามนุษชาติ," สารานุกรม 47 (10 กุมภาพันธ์ 2533) : 95-96.

คณะกรรมการชุดที่ 3 มีหน้าที่กำหนดเงื่อนไขให้ผู้อพยพและผู้ลี้ภัยชาวกัมพูชา กลับประเทศโดยสมัครใจ และเตรียมการขึ้นแก่กัมพูชา โดยมีออสเตรเลียมและญี่ปุ่นเป็นประธาน ร่วม

คณะกรรมการเฉพาะกิจ มีหน้าที่พิจารณาเรื่องการปรองดองแห่งชาติและการจัดตั้ง องค์การบริหารเฉพาะกาลกัมพูชา 4 ฝ่าย ภายใต้การนำของเจ้านโรดม สีหนุ ซึ่งหน้าที่ประการ หนึ่งขององค์การนี้ คือ รับผิดชอบจัดการเลือกตั้งภายใต้การตรวจสอบจากนานาชาติในเวลา ที่เหมาะสม ทั้งนี้คณะกรรมการเฉพาะกิจจะประกอบด้วยกัมพูชา 4 ฝ่าย อินโดนีเซีย และฝรั่งเศส

คณะกรรมการประสานงาน มีหน้าที่ประสานงานทั่วไประหว่างคณะกรรมการต่าง ๆ และรวบรวมสรุปรายงานเพื่อร่างเอกสารขั้นสุดท้าย เสนอต่อที่ประชุมระดับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอีกครั้งในวันที่ 28 สิงหาคม 2532

คณะเจ้าหน้าที่ค้นหาข้อเท็จจริง ตามข้อเสนอของเลขาธิการสหประชาชาติ มีหน้าที่ รวบรวมข่าวสารด้านเทคนิคในทุกพื้นที่ของกัมพูชาที่เกี่ยวข้องกับภารกิจของคณะกรรมการชุดที่ 1 โดยให้กัมพูชา 4 ฝ่าย และประเทศที่เกี่ยวข้อง ให้ความร่วมมือและความปลอดภัยแก่คณะ เจ้าหน้าที่ดังกล่าวด้วยทั้งนี้คณะเจ้าหน้าที่นี้จะเดินทางไปกัมพูชาโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

ในการแบ่งการประชุมออกเป็นคณะกรรมการต่าง ๆ นั้น ฝรั่งเศส ซึ่งเป็นเจ้าภาพ ให้เหตุผลว่า เนื่องจากประเด็นที่จะต้องพิจารณามีจำนวนมาก และต้องพิจารณาให้เสร็จสิ้นใน ระยะเวลาเพียง 1 เดือน จึงจำเป็นต้องแบ่งการพิจารณาและการทำงานของการประชุมที่ ปารีส ออกเป็นคณะกรรมการต่าง ๆ ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงความเกี่ยวข้องระหว่างประเด็นต่าง ๆ ที่กำลังพิจารณาในคณะกรรมการอื่น ๆ และการดำเนินการต่าง ๆ ตามผลที่จะออกมาจากการ ประชุมที่ปารีสจะต้องขึ้นอยู่กับว่ามีการตกลงแก้ไขปัญหากัมพูชาอย่างสมบูรณ์เท่านั้น มิฉะนั้น ทุกสิ่ง ที่ตกลงกันได้ ในคณะกรรมการใดกรรมการหนึ่ง ก็ไม่มีความหมายหากไม่มีการบรรลุถึงการแก้ไข ปัญหากัมพูชาโดยสมบูรณ์²² สาเหตุที่ต้องคำนึงถึง 2 ประเด็นนี้ เนื่องจากได้มีการประเมิ

²² เรื่องเดียวกัน.

ท่าทีของเวียดนามว่า เวียดนามให้ความสำคัญต่อการถอนทหารและการสร้างความชอบธรรมให้กับรัฐบาลพนมเปญ และขจัดเขมรแดง โดยอาศัยการประณามนโยบายและการกระทำ "การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์" ของเขมรแดง ซึ่งตลอดการประชุมปรากฏว่าเวียดนามไม่ได้แสดงความยืดหยุ่นและมีท่าทีว่ายังไม่พร้อมที่จะประนีประนอมในปัญหาสำคัญ คือ เรื่องบทบาทของสหประชาชาติในกลไกควบคุมระหว่างประเทศ เวียดนามและฝ่ายฮุนเซนตั้งเงื่อนไขว่าตนจะยอมรับบทบาทของสหประชาชาติก็ต่อเมื่อ สหประชาชาติยกเลิกข้อมติที่เกี่ยวกับปัญหากัมพูชาที่ผ่านมาทั้งหมด และไม่ให้ที่นั่งแก่รัฐบาลผสมกัมพูชาประชาธิปไตยต่อไป

ส่วนในเรื่องการจัดตั้งรัฐบาลผสมเฉพาะกาลกัมพูชาสี่ฝ่าย ทั้งเวียดนามและฮุนเซนยังคงยืนยันที่จะให้คงระบอบการปกครองของฮุนเซนไว้ โดยให้เจ้านโรดม สีหนุ และฝ่ายซอนซานเข้ามาร่วมในการบริหารประเทศในรัฐบาลผสมเฉพาะกาลฯได้ แต่อำนาจการปกครองจะยังอยู่กับฝ่ายฮุนเซน และจะให้เขมรแดงเข้ามามีบทบาทเฉพาะในการเลือกตั้งเท่านั้น²³

โซเวียต ซึ่งหลายฝ่ายคาดว่าจะมีบทบาทแข็งขันในการประชุม สิ่งที่จะเข้ามามีบทบาทโดยตรง โดยเปิดโอกาสให้เวียดนาม อินเดีย และลาว แสดงบทบาทและเสนอความเห็นอย่างเต็มที่ และโซเวียตก็ได้พยายามโน้มน้าวชักจูงให้เวียดนามและฮุนเซนให้มีท่าทีผ่อนปรนแต่อย่างใด เนื่องจากไม่ต้องการสร้างความไม่พอใจให้แก่เวียดนาม และเห็นว่าปัญหากัมพูชามีได้เป็นอุปสรรค ต่อการปรับความสัมพันธ์ระหว่างตนกับจีนอีกต่อไป

ฝ่ายรัฐบาลผสมกัมพูชาประชาธิปไตยได้ให้ความสำคัญต่อการจัดตั้งรัฐบาลเฉพาะกาลสี่ฝ่ายภายใต้การนำของเจ้านโรดม สีหนุ และการถอนทหารเวียดนามทั้งหมดออกจากกัมพูชาอย่างแท้จริง ซึ่งจะต้องกระทำโดยมีการควบคุม และตรวจสอบโดยกลไกควบคุมระหว่างประเทศที่มีประสิทธิภาพ ที่อยู่ภายใต้ความอุปถัมภ์ขององค์การสหประชาชาติ ทั้งยังพยายามแสดงท่าที

²³ เรื่องเดียวกัน.

ยึดหยุ่นโดยยอมรับสุนเซน เข้ามาในรัฐบาลผสมเฉพาะกาลสี่ฝ่าย การยอมรับการยุบรัฐบาลผสม
กัมพูชาประชาธิปไตยของตน และการเสนอให้ปลดอาวุธของทุกฝ่ายลงโดยสิ้นเชิง หรือลด
จำนวนกำลังทหารให้เท่าเทียมกัน และชี้ให้เห็นว่าการรวมเขมรแดงเข้าอยู่ในรัฐบาลผสม
เฉพาะกาลจะเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดการสู้รบขึ้นอีก²⁴

จีน ยังคงยึดมั่นในท่าทีหลักของตน คือ ให้มีการจัดตั้งกลไกควบคุมระหว่างประเทศ
เพื่อควบคุมการถอนทหารภายใต้การอุปถัมภ์ของสหประชาชาติ และให้มีการจัดตั้งรัฐบาลผสม
เฉพาะกาลกัมพูชาสี่ฝ่าย ภายใต้การนำของเจ้านโรดม สีหนุ และยอมรับบทบาทของสุนเซน ว่า
เป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาลผสมเฉพาะกาลสี่ฝ่าย²⁵

สหรัฐฯและอังกฤษ ให้ความสำคัญต่อการจัดตั้งกลไกควบคุมระหว่างประเทศภายใต้
การอุปถัมภ์ของสหประชาชาติ และสนับสนุนข้อเสนอของเจ้านโรดม สีหนุ ให้มีการจัดตั้งรัฐบาลผสม
เฉพาะกาลสี่ฝ่าย รวมทั้งเห็นว่าควรกดดันเวียดนามและสุนเซนต่อไป จนกว่าจะมีท่าทียึดหยุ่น
มากขึ้น แคนาดาให้ความสำคัญกับการจัดตั้งกลไกควบคุมระหว่างประเทศ ในขณะที่ออสเตรเลีย
ให้ความสำคัญต่อการส่งผู้อพยพกลับสู่มาตุภูมิ การบูรณะฟื้นฟูเศรษฐกิจกัมพูชา และการป้องกัน
มิให้เขมรแดงกลับขึ้นมาใช้อำนาจในกัมพูชา สำหรับญี่ปุ่นนั้น ได้มีบทบาทแข็งขันในเรื่องการฟื้นฟูบูรณะ
เศรษฐกิจของกัมพูชา²⁶

ตลอดการประชุม อาเซียนได้พยายามมีบทบาทในทางสร้างสรรค์ด้วยหวังว่า การ
ประชุมจะประสบผลสำเร็จ อย่างไรก็ตาม เมื่อเห็นชัดว่าการประชุมไม่อาจประสบผลสำเร็จ
อาเซียนจึงได้เสนอทางออกอย่างไม่เป็นทางการเกี่ยวกับรูปแบบในการจัดตั้งรัฐบาลผสม
เฉพาะกาลสี่ฝ่าย

²⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 97.

²⁵ เรื่องเดียวกัน.

²⁶ เรื่องเดียวกัน.

เกี่ยวกับผลการทำงานของคณะกรรมการชุดต่าง ๆ ปรากฏว่ามีปัญหาหลายประการที่ยังไม่สามารถตกลงกันได้ เฉพาะอย่างยิ่งประเด็นการปรองดองแห่งชาติระหว่างกัมพูชาฝ่ายต่าง ๆ ซึ่งในการประชุมคณะกรรมการเฉพาะกิจเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลายฝ่ายต่างมีข้อเสนอของตนเกี่ยวกับการจัดตั้งองค์การบริหารหรือรัฐบาลชั่วคราวก่อนที่จะมีการเลือกตั้งทั่วไป โดยมีทั้งข้อเสนอของฝรั่งเศส ข้อเสนอของนายฮุนเซน ข้อเสนอของเจ้านโรดม สีหนุและของอาเซียน แต่ก็ยังไม่เป็นที่ตกลงกันได้ เพราะฝ่ายฮุนเซน ยังคงปฏิเสธไม่ยอมให้เขมรแดงเข้ามามีส่วนร่วมหรือมีบทบาทสำคัญในองค์กรที่จะจัดตั้งขึ้น ทำให้การตกลงในเรื่องการแบ่งปันอำนาจระหว่างกัมพูชา 4 ฝ่าย ไม่มีผลคืบหน้า

ประเด็นขัดแย้งที่สำคัญอีกเรื่องหนึ่งก็คือ การจัดตั้ง International Control Mechanism (ICM) เพื่อตรวจสอบและควบคุมการถอนทหารเวียดนามและการเลือกตั้งทั่วไป เนื่องจากรัฐบาลพมเปญ รวมทั้งเวียดนามยังคงยืนยันปฏิเสธไม่ยอมรับบทบาทของสหประชาชาติ ซึ่งให้การรับรองรัฐบาลผสมกัมพูชาประชาธิปไตย โดยอ้างว่าจะยอมรับ ICM ที่จัดตั้งขึ้นจากผลการประชุมระหว่างประเทศที่กรุงปารีสเท่านั้น

นอกจากนี้ยังมีประเด็นสำคัญอื่น ๆ ที่ยังเป็นปัญหา อาทิ การใช้ถ้อยคำบางคำในเอกสาร โดยฝ่ายรัฐบาลผสมกัมพูชาประชาธิปไตยไม่ต้องการให้ใช้คำว่า "การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์" (genocide) พร้อมทั้งให้ระบุคำว่าผู้ตั้งถิ่นฐานชาวเวียดนาม (Vietnamese Settlers) เข้าไว้ด้วย แต่เวียดนามไม่ยอม

ผลจากความขัดแย้งดังกล่าวทำให้ที่ประชุมขั้นสุดท้ายระหว่าง 28-30 สิงหาคม 2532 ประสบความล้มเหลว เนื่องจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของสหรัฐฯ จีน โซเวียต และอังกฤษ ไม่ได้เข้าร่วมประชุม และได้ประกาศพักการประชุม โดยเห็นว่าคณะกรรมการชุดต่าง ๆ ยังไม่สามารถตกลงกันได้ อย่างไรก็ตาม อินโดนีเซียและฝรั่งเศสจะหารือกับผู้เข้าร่วมประชุมเกี่ยวกับการจัดประชุมครั้งใหม่ภายใน 6 เดือน

3. การประชุมสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงฯ

ผลจากการเสนอแนวทางแก้ไขปัญหากัมพูชาของออสเตรเลีย เมื่อ 24 พฤศจิกายน 2532 ให้สหประชาชาติจัดตั้งคณะบริหารเฉพาะกาลในกัมพูชาก่อนการเลือกตั้ง และให้วางเว้นที่นังกัมพูชาในสหประชาชาติ เพื่อให้เวียดนามและรัฐบาลพนมเปญ ยอมรับบทบาทสหประชาชาติในการดำเนินการตามข้อเสนอ ทำให้ประเทศต่าง ๆ ให้ความสนใจและเห็นด้วยในหลักการข้างต้น

ดังนั้น ประเทศมหาอำนาจ 5 ชาติ ในฐานะสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ จึงเริ่มเข้ามามีบทบาทโดยจัดประชุมเป็นระยะ ๆ ตั้งแต่ต้นปี พ.ศ.2533 เป็นต้นมา รวม 8 ครั้ง โดยเน้นการพิจารณาบทบาทของสหประชาชาติในการยุติปัญหากัมพูชาที่สำคัญคือ การประชุมครั้งที่ 6 ที่เนวยอร์ก ระหว่าง 27-28 สิงหาคม 2533 ซึ่งที่ประชุมได้กำหนดกรอบการยุติปัญหาทางการเมืองโดยสมบูรณ์ 5 ประการคือ²⁷

3.1 การบริหารกัมพูชาก่อนการเลือกตั้ง

- 1) ให้มีการจัดตั้งสภาสูงสุดแห่งชาติ (Supreme National Council-SNC) ขึ้นโดยเร็วที่สุด เพื่อให้เป็นสัญลักษณ์ของเอกราช อธิปไตย และความสามัคคีของกัมพูชา สภาฯ ดังกล่าวนี้อาจประกอบด้วยบุคคล (representative individuals) ซึ่งมีอำนาจในหมู่ชาวกัมพูชา และเป็นตัวแทนของกลุ่มทัศนคติทุกกลุ่ม (all shades of opinion) ในกัมพูชา
- 2) สมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงฯ จะสนับสนุนหากเจ้านโรดม สีหนุจะ ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งประธาน SNC

²⁷ แปลมาจาก Statement of the Five Permanent Members of the Security Council of the United Nations on Cambodia.

3) หน้าที่ที่ได้มีการลงนามในความตกลงแก้ไขปัญหากัมพูชาด้วยวิถีทางทางการเมือง โดยสมบูรณแบบ SNC ควรมอบอำนาจแก่องค์การบริหารชั่วคราวแห่งสหประชาชาติ (United Nations Transitional Authority in Cambodia - UNTAC) โดยกองกำลังดังกล่าวจะดูแลความสงบภายในประเทศและให้มีการเลือกตั้งที่เป็นอิสระและยุติธรรม ทั้งนี้ สหประชาชาติควรจะได้รับมอบหมายให้ดูแลหรือควบคุม (supervise or control) หน่วยงานราชการและองค์กรอื่น ๆ ซึ่งอาจมีอิทธิพลโดยตรงต่อผลการเลือกตั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หน่วยราชการที่รับผิดชอบด้านการต่างประเทศ ด้านการป้องกันประเทศ ด้านการคลัง ด้านความปลอดภัยสาธารณะ และด้านข้อมูลข่าวสาร

3.2 การจัดการทางทหารก่อนการเลือกตั้ง

1) เพื่อเพิ่มบทบาทของสหประชาชาติในกัมพูชา จำเป็นต้องให้มีการจัดตั้งองค์กรของสหประชาชาติในช่วงระยะการเปลี่ยนผ่านในกัมพูชา (United Nations Transitional Authority in Cambodia - UNTAC) ซึ่งมีองค์ประกอบทั้งทางด้านการทหารและด้านพลเรือน โดยในด้านการทหาร UNTAC จะมีหน้าที่ในการรักษาสันติภาพตามวิถีทางการแก้ปัญหามองทางการเมือง โดยสมบูรณแบบ

2) เมื่อการหยุดยิงมีผลบังคับใช้ UNTAC จะเข้าดูแล ควบคุม และตรวจสอบการหยุดยิงและมาตรการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้แก่ 1) การตรวจสอบการถอนทหารต่างชาติทั้งหมดออกจากกัมพูชา 2) การติดต่อกับรัฐบาลเพื่อนบ้านเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวบริเวณดินแดนของประเทศเพื่อนบ้านที่อาจส่งผลร้ายต่อการแก้ปัญหามองทางการเมือง โดยสมบูรณแบบ 3) ควบคุมตรวจสอบการยุติความช่วยเหลือทางการทหารจากภายนอก 4) ตรวจสอบและอายัดอาวุธหรืออุปกรณ์ทางทหารทั่วประเทศ และ 5) จัดโครงการฝึกอบรมการทำลายและการระมัดระวังกับระเบิดให้แก่ชาวกัมพูชา

3) องค์ประกอบฝ่ายทหารของ UNTAC ควรประกอบด้วยกองกำลังจากประเทศสมาชิกสหประชาชาติต่าง ๆ ซึ่งได้รับการร้องขอจากเลขาธิการสหประชาชาติ ทั้งนี้ กองกำลังดังกล่าวต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะมนตรีความมั่นคงฯ และฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

4) เมื่อมีการลงนามในข้อตกลงแล้ว กองกำลังทั้งหมดควรยุติการเสริมกำลัง การเคลื่อนไหวหรือปฏิบัติการใด ๆ ที่จะนำไปสู่การสู้รบในทันที ทั้งนี้ การหยุดยิงอย่างเป็นทางการจะเริ่มต้นเมื่อข้อตกลงการยุติปัญหาทางการเมือง โดยสมบูรณ์แบบมีผลบังคับใช้

5) กองกำลังทั้งหมดจะเริ่มรวมกลุ่ม และหลังจากนั้นจะเคลื่อนย้ายไปตั้ง ณ ที่ตั้งที่กำหนดไว้ภายใต้การควบคุมของ UNTAC ตามตารางเวลาที่ได้ตกลงกัน โดยจะมีการเก็บรักษาอาวุธไว้ในที่ตั้งดังกล่าวภายใต้การควบคุมของ UNTAC และในขั้นตอนสุดท้าย UNTAC จะเริ่มกระบวนการลดอาวุธเพื่อสร้างเสถียรภาพและความไว้วางใจระหว่างฝ่ายต่าง ๆ เพื่อให้มีการกลับคืนสู่สถานการณ์สงครามและเพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ของการแก้ปัญหาด้วยวิถีทางการเมือง โดยสมบูรณ์แบบ

3.3 การเลือกตั้งภายใต้การอุปถัมภ์ของสหประชาชาติ

สหประชาชาติควรรับผิดชอบต่อการจัดการและการดำเนินการเลือกตั้งโดยเสรีและยุติธรรม โดยมีการใช้นักขีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งที่แท้จริง และสามารถตรวจสอบได้เป็นพื้นฐาน และจะมีการจัดทำหลักการที่ครอบคลุมผู้มีคุณสมบัติออกเสียงเลือกตั้งและผู้สมัครรับเลือกตั้งภายในกรอบของการแก้ไขปัญหากัมพูชา โดยสมบูรณ์แบบ รวมทั้งควรจะต้องตกลงกันให้จัดการเลือกตั้งพิเศษเพื่อให้หลักประกันต่อสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งของผู้นอพยพชาวกัมพูชา

กระบวนการในการเลือกตั้งควรยึดถือหลักการดังต่อไปนี้

1) ระบบและขั้นตอนที่ตกลงกันจะต้องยุติธรรมในขณะที่ยังดำเนินการต่าง ๆ ควรจะให้ความสะดวกในทางบริหารและมีประสิทธิภาพมากที่สุด

2) ชาวกัมพูชาทั้งหมดที่เข้าร่วมในการเลือกตั้งควรมีสิทธิ เสรีภาพ และโอกาสในการมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้ง

3) ทุกฝ่ายจะต้องยอมรับผลการเลือกตั้ง จะต้องมีการเตรียมการในขั้นตอนต่าง ๆ ก่อนการเลือกตั้ง เช่นจัดทำระบบกฎหมาย ขั้นตอนและมาตรการทางการบริหารที่จำเป็นสำหรับการเลือกตั้งที่เสรี ยุติธรรม มีการประสานงานร่วมกันระหว่างสหประชาชาติกับ SNC เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้สังเกตการณ์เลือกตั้งจากต่างประเทศ เป็นต้น

ระยะเวลาของกระบวนการเลือกตั้งจะต้องสอดคล้องกับการเตรียมการข้างต้นและสั้นที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยการเลือกตั้งจะเริ่มด้วยการเลือกตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญซึ่งเมื่อเสร็จภารกิจด้านกฎหมายรัฐธรรมนูญแล้วก็จะกลายเป็นสภานิติบัญญัติ ทำหน้าที่เลือกตั้งรัฐบาลใหม่ต่อไป ทั้งนี้ หลักการของรัฐธรรมนูญกับพหุชาลบีบใหม่จะเป็นส่วนสำคัญของแนวทางการแก้ไขปัญหาพหุชา โดยสมบูรณ์แบบด้วย

3.4 การคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

มาตรการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในพหุชาจะต้องถือเป็นส่วนหนึ่งของการแก้ปัญหาทางการเมืองโดยสมบูรณ์แบบ (Comprehensive Political Settlement) และเพื่อเป็นการส่งเสริมการเคารพสิทธิมนุษยชนในพหุชา การแก้ปัญหาทางการเมืองโดยสมบูรณ์แบบ จะต้องได้รับการควบคุมดูแลโดยสหประชาชาติเพื่อให้หลักประกันสิ่งต่อไปนี้ในช่วงเปลี่ยนผ่าน (Transitional period)

- 1) การจัดหาและการจัดตั้ง โครงการให้การศึกษาเรื่องสิทธิมนุษยชน
- 2) การใช้หลักสิทธิมนุษยชนในการบริหารในช่วงเปลี่ยนผ่าน
- 3) การสอบสวนข้อร้องทุกข์เกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน และการแก้ไข

อย่างถูกต้อง

ภายหลังการเลือกตั้ง คณะกรรมาธิการว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ จะดำเนินการควบคุมดูแลสถานะของสิทธิมนุษยชนในพหุชาต่อไป เพื่อให้มีการเคารพสิทธิมนุษยชนรวมทั้งเสรีภาพขั้นพื้นฐานในพหุชาและหากจำเป็นก็จะมีการแต่งตั้งผู้รายงานพิเศษ (Special Rapporteur) ทำหน้าที่รายงานความเป็นไปให้คณะกรรมาธิการฯ และสมัชชาสหประชาชาติทราบทุกปี

3.5 การให้หลักประกันของนานาประเทศ

จุดมุ่งหมาย

- 1) ปกป้องความเป็นกลางและอิสรภาพของกัมพูชาและป้องกันการรุกรานและการแทรกแซงจากภายนอก
- 2) ปกป้องสิทธิมนุษยชนในกัมพูชาและป้องกันการหวนกลับมาของนโยบายและการปฏิบัติที่ขัดกับหลักการสิทธิมนุษยชนในอดีต
- 3) ส่งเสริมให้เกิดการแก้ปัญหาทางการเมือง โดยสมบูรณ์แบบ โดยมีพื้นฐานอยู่บนหลักการกำหนดใจตนเองของประชาชนกัมพูชา
- 4) ให้แน่ใจว่าความตกลงการแก้ปัญหาจะได้รับการนำไปปฏิบัติทั้งหมด

พันธมิตรที่กัมพูชาและรัฐอื่น ๆ ต้องปฏิบัติตาม จะมีพื้นฐานมาจากข้อเสนอของคณะกรรมการฯ ของ PICC โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องต่อไปนี้

- 1) การละเว้นจากการเข้าเป็นพันธมิตรทางทหารกับกัมพูชา และประเทศอื่น ๆ อันจะเป็นการละเมิดความเป็นกลางของกัมพูชา
- 2) การไม่แทรกแซงกิจการภายในและการทหารของกัมพูชา
- 3) การยกเลิกสนธิสัญญาและข้อตกลงทั้งหลายที่ไม่สอดคล้องกับเอกราช อธิปไตย และความเป็นกลางของกัมพูชา
- 4) การตัดสินปัญหาความขัดแย้งระหว่างกัมพูชากับรัฐอื่น ๆ โดยสันติวิธี
- 5) การดำเนินการให้เป็นไปตามกฎบัตรสหประชาชาติเพื่อไม่ให้มีการใช้กำลังข่มขู่บังคับในดินแดนของรัฐสมาชิก หรือรัฐอื่น ๆ ซึ่งจะกระทบกระเทือนต่อเอกภาพ ความเป็นกลางและความถูกต้องละเมิดมิได้ของกัมพูชา
- 6) การละเว้นจากการใช้ดินแดนกัมพูชาเพื่อการบ่อนทำลายเอกราช อธิปไตย และบูรณภาพของรัฐอื่น ๆ
- 7) การละเว้นจากการเข้าไปตั้งกองกำลังหรือฐานทัพของต่างชาติในกัมพูชา นอกเสียจากว่าจะ เป็นไปตามขอบเขตอำนาจของการแก้ปัญหาทางการเมือง โดยสมบูรณ์แบบ

๘) เคารพสิทธิมนุษยชนในกัมพูชา รวมทั้งความตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

ในกรณีที่มีการล่วงละเมิดหรือการคุกคามที่จะล่วงละเมิดต่อเอกราช อธิปไตย บูรณภาพ ความเป็นกลาง และเอกราชของกัมพูชา หรือต่อเรื่องอื่น ๆ ที่ได้กล่าวถึงมาแล้ว ประเทศต่าง ๆ ที่ร่วมประชุม PICC จะหามาตรการแก้ไขปัญหาร่วมกัน

4. การเจรจาภายนอกกรอบของสหประชาชาติเพื่อหาข้อยุติในการปฏิบัติตามกรอบการแก้ไขปัญหากัมพูชา ของที่ประชุมสมัชชาธิการของคณะมนตรีความมั่นคงฯ

การเจรจาภายนอกกรอบของสหประชาชาติได้ถูกจัดขึ้นหลายครั้งจนกระทั่งบรรลุผลในการจัดตั้งกองกำลังรักษาสันติภาพในกัมพูชา และข้อตกลงทางการเมืองโดยสมบูรณ์แบบเกี่ยวกับปัญหากัมพูชา การเจรจาดังกล่าว ได้แก่

4.1 การประชุมระหว่าง SNC และประธานร่วมของ PICC^{๒๑} (Paris International Conference on Cambodia) ในวันที่ 21-22 ธันวาคม 2533

โดยการเสนอของนายโรลองส์ คูมาส์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศของฝรั่งเศส และนายอาลี อาลาตัส รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอินโดนีเซีย จึงได้เชิญสมาชิกทั้ง 12 คนของ SNC เข้าร่วมประชุมกันอีกครั้งที่ปารีส โดยมีผู้แทนเลขาธิการสหประชาชาติ นายราฟี อุดดิน อาเหม็ด เข้าร่วมในการประชุมครั้งนี้ด้วย

ผลการประชุมปรากฏว่าทุกฝ่ายยอมรับกรอบการแก้ไขปัญหาคณะมนตรีความมั่นคงฯ เพื่อเป็นพื้นฐานในการแก้ไขปัญหากัมพูชา ซึ่งมีสาระดังได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว

^{๒๑}"การแก้ไขปัญหากัมพูชา," สยามจดหมายเหตุ 16, 3 (18-24 มกราคม 2534)

อย่างไรก็ตาม รัฐบาลพม่าเปื้อน ยังตั้งเงื่อนไขบางประการ เช่น ยืนยันให้คงรัฐบาลพม่าเปื้อนไว้ ในช่วงก่อนจัดการเลือกตั้ง ให้ระบุประเด็น การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ของฝ่ายเขมรแดง และปฏิเสธ การยุบเลิกกองกำลังกัมพูชาฝ่ายต่าง ๆ เป็นต้น

4.2 การประชุมระหว่างสมาชิกสภาสูงสุดแห่งชาติกัมพูชา (SNC) 12 คน ณ กรุงจาการ์ตา²⁹ เมื่อวันที่ 2-4 มิถุนายน 2534

การประชุมครั้งนี้จัดขึ้นภายใต้การอุปถัมภ์ของฝรั่งเศสและอินโดนีเซีย ปรากฏว่ามีอุปสรรคสำคัญ คือ ฝ่ายฮุนเซนยังต้องการให้ปรับปรุงร่างข้อตกลงของสมาชิการของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติในประเด็นของ "การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์" การคงกองกำลังกัมพูชาฝ่ายต่าง ๆ ไว้ในช่วงก่อนการเลือกตั้ง และปฏิเสธการบริหารงานขององค์การสหประชาชาติในกัมพูชา

4.3 การประชุมสมาชิกสภาสูงสุดแห่งชาติกัมพูชา (SNC) ที่นันทยา³⁰ ในวันที่ 24-26 มิถุนายน 2534 ผลการประชุมมีประเด็นที่เห็นพ้องต้องกันคือ

- 1) ให้เจ้าัน โรดม สีหนุ เป็นผู้เรียกประชุม SNC และเป็นประธานในการประชุมในอนาคตรวมทั้งเป็นผู้นำหรือผู้แทน SNC เข้าร่วมประชุมสมัชชาสหประชาชาติ
- 2) ทุกฝ่ายยอมรับธงชาติ และเพลงชาติของสภา SNC ว่าเป็นธงชาติและเพลงชาติของประเทศกัมพูชา แต่ช่วงก่อนการเลือกตั้ง กัมพูชาทุกกลุ่มยังคงใช้ธงชาติ และเพลงชาติของกลุ่มตนไปก่อน
- 3) ให้นหยุดยิง โดยไม่มีกำหนดเวลาและพื้นที่และจะยุติการรับความช่วยเหลือจากภายนอกตั้งแต่วันที่ 24 มิถุนายน 2534 เป็นต้นไป

²⁹ วัชรินทร์ ยงศิริ, "กัมพูชา," เอเชียรายปี 2535, หน้า 114-115.

³⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 117-118.

สำหรับประเด็นที่ยังคงเป็นปัญหา คือ เรื่องรูปแบบการควบคุมตรวจสอบ ซึ่งฝ่ายเขมรแดงต้องการให้สหประชาชาติควบคุม แต่ฝ่ายฮุนเซนต้องการให้คณะกรรมการ ที่มาจากผู้แทนกัมพูชาทุกฝ่ายควบคุม

4.4 การประชุมเตรียมการที่กรุงปักกิ่ง³¹ ในวันที่ 16-17 กรกฎาคม 2534

ในการประชุมครั้งนี้ที่ประชุมมีมติเลือกเจ้านโรดม สีหนุ เป็นประธานสภา SNC และกำหนดวันประชุม SNC ที่กรุงเทพฯ ระหว่างวันที่ 26-28 สิงหาคม 2534 นอกจากนี้ ยังกำหนดตัวผู้แทนที่จะไปร่วมประชุมสมัชชาใหญ่สหประชาชาติ และให้เจ้านโรดม สีหนุ ส่งสาส์น ถึงเลขาธิการสหประชาชาติในนามสภา SNC ขอให้ส่งคณะสำรวจของสหประชาชาติมาประเมิน รูปแบบการควบคุม และจำนวนเจ้าหน้าที่ของสหประชาชาติที่จะมาร่วมกับคณะทำงานทางทหาร ของกัมพูชาเพื่อควบคุมการหยุดยิง และยุติการรับความช่วยเหลือทางทหารจากภายนอก รวมทั้ง จัดตั้งเจ้าหน้าที่ประจำสำนักงานเลขาธิการ SNC และคณะทำงาน เพื่อร่างระเบียบวาระการประชุมของสภา SNC หลักการรัฐธรรมนูญใหม่ กฎหมายเลือกตั้ง และศึกษารูปแบบการจัดตั้ง สำนักงานใหญ่ของสภา SNC ที่กรุงพนมเปญ

4.5 การประชุมสมาชิกสภาสูงสุดแห่งชาติกัมพูชา (SNC) ที่พญาครั่งที่ 2 ระหว่างวันที่ 26-29 กรกฎาคม 2534 ผลการประชุมสรุปได้ดังนี้ คือ

- 1) ที่ประชุมสนับสนุนการลดกำลังกัมพูชาฝ่ายต่าง ๆ ลงร้อยละ 70 และ ต้องการให้ยุบเลิกกองกำลังทั้งหมดก่อนการเลือกตั้ง
- 2) กัมพูชาทุกฝ่ายตกลงให้เจ้านโรดม สีหนุ เป็นผู้ตัดสินใจขั้นสุดท้ายในทุก เรื่องที่เกี่ยวกับการปฏิบัติตามร่างข้อตกลงของสหประชาชาติ หากที่ประชุม SNC ตกลงกันไม่ได้
- 3) ทางฮุนเซน ตกลงที่จะไม่ใส่คำว่า "ฆ่าล้างเผ่าพันธุ์" ไว้ในร่าง ข้อตกลงของสหประชาชาติ
- 4) ที่ประชุมเรียกร้องให้สภา SNC ตกลงเรื่องระบบการเลือกตั้งโดยเร็ว

³¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 119.

4.6 การประชุมระหว่างสมาชิก SNC อย่างไม่เป็นทางการ ที่นครนิวยอร์ก^{๓๒}
ในวันที่ 19-20 กันยายน 2534 ที่ประชุมได้ตกลงประเด็นต่าง ๆ ที่ยังคงค้างอยู่ และผลการ
ประชุมสรุปได้ดังนี้

- 1) ระบบการเลือกตั้ง ตกลงใช้ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนในระดับ
จังหวัด (proportional representation on a provincial basis) ตามข้อเสนอ
ของนายราฟี อุดดิน อาเหม็ด ผู้แทนพิเศษเลขาธิการสหประชาชาติ
- 2) การยุบเลิกกองกำลังกัมพูชาฝ่ายต่าง ๆ กัมพูชาทั้ง 4 ฝ่ายตกลงจะให้
ข้อมูลทางทหารแก่ผู้แทนเลขาธิการสหประชาชาติ เพื่อให้สหประชาชาตินำไปพิจารณาในการจัด
การทางทหารในกัมพูชา เช่น การยุบเลิกกองกำลังลงร้อยละ 70 การควบคุมการหยุดยิง และ
การปลดอาวุธ
- 3) ความสัมพันธ์ระหว่าง SNC กับองค์กรของสหประชาชาติในช่วงหัวเลี้ยว
หัวต่อ เจ้านโรดม สีหนุแจ้งว่าจะหารือกับผู้แทนเลขาธิการสหประชาชาติ ในกรณีที่เจ้านโรดม
สีหนุไม่อยู่ หรือไม่อาจตัดสินใจได้ จะมอบอำนาจการตัดสินใจให้ผู้แทนเลขาธิการสหประชาชาติ

4.7 การประชุมระหว่างประเทศว่าด้วยปัญหาที่กรุงปารีส (PICC)
ครั้งที่ 2 (The Paris International Conference on Cambodia)

ฝรั่งเศสและอินโดนีเซียในฐานะประธานร่วมการประชุม PICC ได้เรียก
ประชุมคณะกรรมการประสานงานเพื่อเตรียมการ ในระหว่างวันที่ 21-22 ตุลาคม 2534
สำหรับเตรียมการประชุมครั้งสำคัญ ในวันที่ 23 ตุลาคม 2534 คือ การลงนามในข้อตกลง
สันติภาพที่กรุงปารีส ของผู้นำกัมพูชาทั้ง 4 ฝ่าย และมีผู้แทน 18 ชาติ อันได้แก่ สมาชิกถาวร
ของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ (5 ประเทศ) สมาชิกอาเซียน (6 ประเทศ)

^{๓๒}"การแก้ไขปัญหากัมพูชา," สยามจดหมายเหตุ 16, 45 (8-14 พฤศจิกายน
2534) : 1255-1258.

ออสเตรเลีย แคนาดา อินเดีย ญี่ปุ่น สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เวียดนาม
ยูโกสลาเวีย และเลขาธิการสหประชาชาติ ลงนามให้การรับรอง^{๖๖}

เลขาธิการสหประชาชาติได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของข้อตกลงดังกล่าวนี้ สรุปได้
ดังนี้

- 1) เพื่อธำรงรักษาและปกป้องอธิปไตย เอกราช บูรณภาพแห่งดินแดน
ความเป็นกลาง และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของประเทศกัมพูชา
- 2) เพื่อฟื้นฟูสันติภาพในกัมพูชา สนับสนุนการปรองดองแห่งชาติ และการ
กำหนดใจตนเอง (Self - determination) ของประชาชนกัมพูชา ภายใต้การเลือกตั้ง
ที่เสรีและมีความยุติธรรม
- 3) การแก้ไขปัญหากัมพูชาทางการเมืองโดยสมบูรณ์แบบ (A
Comprehensive Political Settlement of the Cambodia Conflict) เท่านั้น
จะช่วยให้เกิดสันติภาพ และความมั่นคงทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก
- 4) รูปแบบและโครงสร้างของเอกสารการประชุม ณ กรุงปารีส ในครั้งนี้
เป็นที่ยอมรับของกัมพูชาทุกฝ่าย ว่าเป็นหนทางแก้ไขปัญหาความขัดแย้งขึ้นพื้นฐาน
- 5) บทบาทของสหประชาชาติในการจัดตั้ง องค์การบริหารชั่วคราวแห่ง
สหประชาชาติในกัมพูชา หรือ UNTAC จะตั้งอยู่บนพื้นฐานของการเคารพอธิปไตยแห่งชาติของ
กัมพูชา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{๖๖} วัชรินทร์ ยงศิริ, "กัมพูชา," เอเชียรายปี 2535, หน้า 122.

4.8 หลักการสำคัญของข้อตกลงทางการเมืองโดยสมบูรณ์แบบเกี่ยวกับปัญหา
กัมพูชา^{๓๔} (Agreement on a Comprehensive Political Settlement of the
Cambodia Conflict)

โดยส่วนแรกเรียกว่า The Final Act of the Paris Conference on
Cambodia * กล่าวถึง ภาพรวมของความพยายามของนานาประเทศในการแก้ไขปัญหากัมพูชา
และสรุปสาระสำคัญอีก 3 หมวดใหญ่

ส่วนที่สองเรียกว่า Agreement on a Comprehensive Political
Settlement of the Cambodia Conflict ระบุถึงการยุติปัญหากัมพูชาทางการเมืองโดย
สมบูรณ์ และกำหนดแนวทางในการดำเนินงานของ UNTAC ในส่วนที่สองนี้ประกอบด้วย 5 หมวด
ย่อย คือ

4.8.1 อำนาจหน้าที่ของ UNTAC ทั้งด้านทหารและพลเรือน มีดังนี้

1) ความสัมพันธ์ระหว่าง UNTAC กับสภา SNC เป็นไปตามข้อ
ตกลงของที่ประชุมสภา SNC ที่นครนิวยอร์กเมื่อกันยายนที่ผ่านมา และ UNTAC จะเข้าร่วมการ
ประชุมของสภา SNC ทุกครั้ง

2) ด้านการบริหารงาน UNTAC จะควบคุมดูแลหน่วยงานที่รับ
ผิดชอบด้านการต่างประเทศ การป้องกันประเทศ การคลัง ความปลอดภัยสาธารณะ และ
ข้อมูลข่าวสาร รวมถึงหน่วยงานอื่นที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อผลการเลือกตั้ง ส่วนองค์กรที่จะปล่อย
ให้บริหารงานประจำวันต่อไปขึ้นอยู่กับมติที่ตกลงร่วมกันระหว่าง UNTAC กับ SNC

3) ด้านการทหาร UNTAC จะตรวจตราและพิสูจน์ทราบการ
ถอนทหารต่างชาติออกจากกัมพูชา ควบคุมการหยุดยิง ตรวจสอบการยุติการให้ความช่วยเหลือ

^{๓๔}"การแก้ไขปัญหากัมพูชา," สยามจดหมายเหตุ 16, 46 (15-21 พฤศจิกายน
2534) : 1282-1286.

ทางทหารจากภายนอก ตรวจสอบการรวมกลุ่มกองกำลังกัมพูชาทุกฝ่าย กำหนดขั้นตอนการควบคุมอาวุธและลดอาวุธ และช่วยเหลือในการปลดปล่อยนักโทษการเมือง

4) ด้านการเลือกตั้ง UNTAC จะตรวจสอบและจัดเลือกตั้งเสรีและเป็นธรรมภายใน 9 เดือนหลังจากที่เสร็จสิ้นการลงคะแนนผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียง UNTAC จะมีบทบาทสำคัญในการกำหนดรายละเอียดต่าง ๆ และให้หลักประกันความมั่นคงปลอดภัยในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง และการลงคะแนนเสียง อนึ่ง ผู้แทนที่ได้รับเลือกในระยะแรกจะเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ร่างรัฐธรรมนูญเสร็จ และอนุมัติให้ประกาศใช้โดยได้รับคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 สภาร่างรัฐธรรมนูญก็จะแปรสภาพเป็นสภานิติบัญญัติเพื่อจัดตั้งรัฐบาลใหม่ของกัมพูชาต่อไป ทั้งนี้ UNTAC จะเริ่มถอนตัวออกจากกัมพูชา ภายหลังจากการจัดตั้งรัฐบาลใหม่

5) ด้านสิทธิมนุษยชน UNTAC จะส่งเสริมสิทธิมนุษยชนและสร้างความเข้าใจ รวมทั้งตรวจสอบการร้องเรียนในเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชน

4.8.2 การตรวจสอบการถอนทหารต่างชาติออกจากกัมพูชา

4.8.3 การจัดการเลือกตั้ง ซึ่ง UNTAC จะมีบทบาทสำคัญในการกำหนดรายละเอียดต่าง ๆ และให้หลักประกันความมั่นคงปลอดภัยในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งและการลงคะแนนเสียง

4.8.4 การส่งกลับผู้พลพชาวกัมพูชาจำนวน 350,000 คน ตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา ภายใต้งานดำเนินการของสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ เพื่อให้มั่นใจว่าผู้พลพชาวกัมพูชาจะได้รับการส่งกลับอย่างปลอดภัยและเป็นระเบียบ

4.8.5 การกำหนดสาระสำคัญในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เพื่อค้ำประกันเสรีภาพส่วนบุคคลและสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน

ส่วนที่สามเรียกว่า Agreement Concerning the Sovereignty, Independence, Territorial Integrity and Inviolability, Neutrality and National Unity of Cambodia ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนแรกกัมพูชาให้คำมั่นต่อประชาคมระหว่างประเทศ และส่วนที่สองย้ำถึงความเป็นปึกแผ่นระหว่างกัมพูชากับต่างประเทศ

ส่วนสุดท้ายเรียกว่า Declaration of the Rehabilitation and Reconstruction of Cambodia ระบุถึงหลักการฟื้นฟูกัมพูชา ซึ่งภารกิจหลักจะเป็นของประชาชน และรัฐบาลกัมพูชา ความช่วยเหลือที่กัมพูชาได้รับไม่ว่าจะเป็นความช่วยเหลือระดับทวิภาคี หรือระหว่างประเทศ ควรจะนำไปใช้อย่างทั่วถึงทุกพื้นที่ เพื่อไม่ให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบ ซึ่งสหประชาชาติจะมีบทบาทสำคัญในการฟื้นฟูกัมพูชา

5. มติคณะมนตรีความมั่นคงฯอนุมัติให้มีการจัดตั้ง UNTAC

คณะมนตรีความมั่นคงฯ ได้รับรองข้อมติที่ 718 (2534) เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม 2534 ให้ความสนับสนุนอย่างเต็มที่ต่อความตกลงที่กรุงปารีสฉบับดังกล่าว อันมีผลเท่ากับการสนับสนุนให้มีการจัดตั้ง UNTAC ขึ้นในเวลาต่อมา

ก่อนหน้านี้ในวันที่ 16 ตุลาคม 2534 คณะมนตรีความมั่นคงฯ ได้รับรองข้อมติที่ 717 (2534) จัดตั้งคณะล่วงหน้าของสหประชาชาติในกัมพูชา (United Nations Advance Mission in Cambodia - UNAMIC) ขึ้น เพื่อทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือสภาสูงสุดแห่งชาติกัมพูชา (SNC) ในการควบคุมดูแลการหยุดยิงโดยสมัครใจของกัมพูชาฝ่ายต่าง ๆ และยุติการรับความช่วยเหลือจากภายนอก และมีเป้าหมายให้ UNAMIC สามารถดำเนินการได้ทันทีภายหลังจากลงนามในความตกลงสันติภาพที่กรุงปารีส ต่อมาเมื่อวันที่ 8 มกราคม 2535 คณะมนตรีความมั่นคงฯ ได้ให้ความเห็นชอบต่อข้อเสนอของเลขาธิการสหประชาชาติ ที่จะให้ขยายขอบเขตภารกิจของ UNAMIC ให้ครอบคลุมถึงการอำนวยความสะดวกต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ UNAMIC ในเขตประเทศไทย รวมทั้งประเทศไทยยังได้รับการร้องขออย่างเป็นทางการจากสหประชาชาติ ให้ส่งกองพันทหารช่างของไทยเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของ UNAMIC เพื่อเข้าไปดำเนินการกักระเบิดในกัมพูชา โดยได้เดินทางเข้าไปปฏิบัติการตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม เป็นต้นมา

ในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2535 คณะมนตรีความมั่นคงฯ ได้รับรองข้อมติที่ 745 (2534) ซึ่งมีผลให้มีการจัดตั้ง UNTAC อย่างเป็นทางการ โดยให้มีองค์ประกอบ 7 ฝ่ายด้วยกัน คือ ฝ่ายสิทธิมนุษยชน การเลือกตั้ง การทหาร การบริหารกิจการด้านพลเรือน การส่งผู้อพยพกลับสู่มาตุภูมิ และการฟื้นฟูบูรณะประเทศ นับเป็นปฏิบัติการรักษาสันติภาพของสหประชาชาติที่มีขอบเขตอำนาจหน้าที่มากที่สุดเท่าที่เคยมีมา โดยเป็นครั้งแรกที่ได้รวมอำนาจในการบริหารประเทศทางด้านพลเรือนไว้ด้วย อีกทั้งเป็นปฏิบัติการรักษาสันติภาพ ที่ใช้งบประมาณสูงที่สุด และใช้เจ้าหน้าที่มากที่สุดนับตั้งแต่การก่อตั้งองค์การสหประชาชาติเป็นต้นมา

ในวันที่ 15 มีนาคม 2535 นายยาสุชิ อากาชิ ซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้แทนพิเศษของเลขาธิการสหประชาชาติประจำกัมพูชาได้เข้าไปรับหน้าที่ในกัมพูชา ถือว่าเป็นการเริ่มต้นการปฏิบัติงานของ UNTAC อย่างเป็นทางการ และ UNAMIC ได้สลายตัวเข้าเป็นส่วนหนึ่งของ UNTAC

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย